

Goals and Motives for Republishing Social Violence in Cyberspace

Alireza Hosseini Pakdehi * Associate Professor, Allame Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Mahya Baharyan Master student of Allame Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Abstract

New communication technologies with the potential to create change in social communication, has become the most important element of social change in the modern age. Social media has been able to create virtual social networks consisting of different users, users with their activities networks, can legally reproduce social action. The purpose of this study is to investigate those actions that contain socially violent themes, and therefore the purpose of about 3,000 socially violent tweets published over a period of one year, the second half of 1998 and the first half of 1999 on the network Twitter social was achieved through contact, content analysis, and the goals and motivations for republishing users' virtual social violence. The purpose of republishing their social protests is to examine 9 general themes. Users publish their social protests on topics that include violence against the constitution, the guardianship of the constitution, officials and managers of the Islamic Republic, the manner of administering justice, public media activities, religiosity, virtual actions in Virtual social networks and finally reading the position of women in society and the demands of women.

Keywords: Cyberspace, Social Media, Virtual Social Action, Virtual Social Violence, Theme Analysis.

* Corresponding Author: a.hosseini@atu.ac.ir

How to Cite: Hosseini Pakdehi, A., Baharyan, M. (2022). Goals and Motives for Republishing Social Violence in Cyberspace, *Journal of New Media Studies*, 8(29), 199-237.

اهداف و انگیزه‌های بازنشر خشونت اجتماعی در فضای مجازی

علیرضا حسینی پاکدهی * | دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

مجیا بهاریان | دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

فناوری‌های نوین ارتباطی با توانایی‌های بالقوه در ایجاد تحول در ارتباط اجتماعی، به مهم‌ترین عنصر تغییرات اجتماعی در عصر مدرن تبدیل گشته است. رسانه‌های اجتماعی توانسته‌اند شبکه‌های اجتماعی مجازی متشکل از کاربران مختلف را به وجود آورند، کاربران با فعالیت‌های خود در این شبکه‌ها می‌توانند، کنش اجتماعی را مجازاً بازتولید کنند. هدف این پژوهش بررسی آن دسته از کنش‌های حاوی مضامین خشونت‌آمیز اجتماعی است و بنابراین هدف حدود ۳ هزار توییت خشونت‌آمیز اجتماعی منتشر شده در بازه ۹۸ و نیمه اول سال ۹۹ در شبکه‌ی اجتماعی توییتر به روش تماتک، تحلیل مضمون شده و اهداف و انگیزه‌های بازنشر خشونت اجتماعی مجازی کاربران به دست آمد. هدف کاربران در بازنشر اعتراض‌های اجتماعی خود ۹ مضمون کلی را مورد مذاقه خویش قرار داده‌اند. کاربران با نشر اعتراض‌های اجتماعی خود به مضامینی که حاوی خشونت نسبت به قانون اساسی، سرپرستی قانون اساسی، مسئولان و مدیران نظام جمهوری اسلامی، شیوه‌ی اجرای عدالت، فعالیت رسانه‌های عمومی، دین‌داری، کنش‌های مجازی در شبکه‌های اجتماعی مجازی و در نهایت خوانش جایگاه زن در جامعه و مطالبات زنان پرداختند.

کلیدواژه‌ها: فضای مجازی، رسانه‌های اجتماعی، کنش اجتماعی مجازی، خشونت اجتماعی مجازی و تحلیل مضمون.

مقدمه

جهان اجتماعی در فضای مجازی دیگر یک جهان سرگرم‌کننده صرف که فقط بخش کوچکی از زندگی کاربران را به خود اختصاص دهد، نیست. شبکه‌های اجتماعی زیست جهان جدیدی ساخته‌اند که مدعی ایجاد فضای گفتگو محور و اطلاع‌رسان با واقعیت‌نمایی کامل و به‌دوراز سانسورهای خبری است. درست است که فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی تأثیرات چشم‌گیری بر زندگی ما دارند و موجب اثرگذاری و تغییر شئون مختلف زندگی فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی شده است اما پذیرش این تغییرات بی‌توجه به پیامدهای منفی آن، ساده‌انگارانه است. خشونت اجتماعی مجازی یکی از پیامدهای منفی اشاعه فناوری‌های نوین ارتباطی است. به عبارتی پیش از گسترش تکنولوژی‌های نوین ارتباطی ارتکاب به اعمال خشونت‌آمیز کم‌تر به چشم می‌خورد اما امروزه به‌نظر می‌رسد نشر خشونت با شکل‌گیری چهره‌ی جدید، بیش‌ازپیش اتفاق می‌افتد. این امر خود سبب بروز پیامدهای خشونت‌بار در محیط واقعی زندگی اجتماعی است، بدین ترتیب فضای مجازی با وجود امکانات فناورانه خود می‌تواند در بازتولید خشونت اجتماعی سهم عمده ایفا کند. به جهت متفاوت بودن بستر ارتباطی، نحوه ابراز خشم در فضای مجازی متفاوت از دنیای واقعی است. کاربران شبکه‌های اجتماعی آن‌گونه ابراز خشونت می‌کنند که در دنیای واقعی دیده نخواهد شد و این بروز متفاوت، پیامدهای گوناگونی را به بار می‌آورد که زمینه‌ساز اغتشاشات و یا انقلاب‌های اجتماعی در عصر جدید است. از طرفی افراد جامعه برخلاف زندگی واقعی، در مواجهه با پدیده‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و یا فرهنگی - هنری در فضای مجازی واکنشی غیر روامدارانه از خود نشان می‌دهند و گاهی این واکنش خالی از خشونت نیست چراکه «رفتار خشونت‌آمیز به هرگونه اقدام عمدی و آگاهانه که با امیال، علایق، باورها، اعتبار و حیثیت فرد یا گروهی مغایر باشد و سبب ترس یا رنج یا اضطراب آن‌ها شود، اطلاق می‌شود.» (هزاوه‌ای، ۱۳۸۳: ۴۷) و بعضاً واکنش کاربران شبکه‌های اجتماعی نسبت به موضوعات مختلف در فضای مجازی حاوی مضامین خشونت‌آمیز است. فوران خشم در شئون مختلف زندگی روزمره معنای متفاوتی القا می‌کند، به همین جهت این معنا گسترده‌تر گشته و خشم را از ساحت مطالعات

روان‌شناسانه به سطح نظریات اجتماعی کشانده است. گویا خشم به واسطه نوع ابرازش پدیده‌ی اجتماعی قابل مطالعه‌ای است که بر رفتارهای بعدی کنشگران یک جامعه تأثیرگذار خواهد بود. از این رو خشم به خودی خود مسئله‌ی حاد اجتماعی نیست چراکه فوران خشم چه در دنیای واقعی و چه در فضای مجازی مکانیسم طبیعی فرد بعد از غلبه‌ی هیجانات است، اما خشم در فضای مجازی تبدیل به نیروی فرهنگی غالبی می‌شود که در خلق نوع واکنش کاربران شبکه‌های اجتماعی به موضوعات مختلف جریان سازی می‌کند و بروز خشم به واسطه فعالیت یا کنش افراد در شبکه‌های اجتماعی افزایش ناباورانه‌ای دارد. از جمله موارد اخلاقی که در فضای مجازی بروز متفاوتی پیدا کرده است، خشم اجتماعی^۱ است. کاربران در این فضا خشم خود نسبت به موضوعات اجتماعی را متفاوت از دنیای واقعی ابراز می‌کنند؛ به همین جهت فضای سایبری با خلق امکانات جدید، تعریف جدیدی از اخلاق اجتماعی می‌طلبد؛ کاربران می‌توانند با آگاهی نسبت به چیستی و نحوه اشاعه خشونت‌های اجتماعی آنلاین بر موج رسانه و اجتماعات مجازی برخاسته از خشونت اجتماعی، تسلط داشته باشند. ما در پی تبیین این مفهوم هستیم که نشان دهیم نه تنها باز نشر محتواهای خشونت‌آمیز (فیلم یا تصویر ضبط‌شده از خشونت‌ها که در دنیای واقعی اتفاق افتاده) در فضای سایبری مصداق خشونت است بلکه در فضای مجازی نیز می‌توان رفتار خشونت‌آمیز را مشاهده کرد و این رفتارها شاید به لحاظ ماهیت با رفتار خشن در فضای واقعی متفاوت باشد اما همان اثرات را دارا است. هدف اصلی ما در نگارش این تحقیق حول توصیف چیستی خشونت اجتماعی در فضای مجازی است به طوری که بتوان ابعاد دقیق این پدیده را شناخت.

پرواضح است که با گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی میزان آگاهی مردم از وقایع پیرامون بیشتر شده، به طوری که زیست‌جغرافیای افراد محدودیت مرزی نخواهد داشت و مردم یک جامعه با بهره‌گیری از اطلاعات درون‌شبکه‌ای قادر خواهند بود از اتفاقات محیطی با چندین روز فاصله مطلع باشند. با این اوصاف با توجه به شبکه‌های اجتماعی نتایج زیر به دست می‌آید:

1. Social outrage

اول این که اطلاع عامه‌ی مردم محدود به منطقه محلی خودشان نیست و به راحتی می‌توانند از مکان‌های دیگر خبر کسب کنند و مطلع شوند.

دوم این که افراد با سرمایه‌های اجتماعی بالا و یا افراد چهره در اجتماع همچون سیاسیون، هنرمندان و ورزشکاران در زاویه دیدبانی شفاف مردم قرار دارند و دیگر از آن حالت کاریزماتیک^۱ و دور از دسترس بودن خبری نیست. - کاریزماتیک ویژگی افرادی است که «در ارتباط با دیگران و چه در تعامل عادی و روزمره و چه به عنوان یک فرد الگو و الهام‌بخش در لایه‌های عمیق احساسی بر روی دیگران تأثیر می‌گذارند، کاریزما در بحث‌های جامعه‌شناسی منشأ قدرت و مشروعیت می‌باشند.» (ریترز، ۱۳۹۵: ۷۸-۶۵)

سوم این که به دلیل رخداد دو مورد اول در فضای مجازی نحوه‌ی برخورد عامه‌ی مردم با هر اتفاقی درگیر مصلحت‌اندشی‌های قدیم نخواهد بود. چراکه ترس از مواخذه (به دلیل امکانات حساب‌های کاربری غیر واقعی در فضای مجازی) به حداقل می‌رسد و کم شدن فضای تعصب و روامداری سبب انعکاس شدیدترین بازخوردها خواهد شد.

و در آخر باید به این نکته اشاره کرد که این تکنولوژی‌ها ضمن کاستن ترس از مواخذه در مواردی، خود عامل نظارت و کنترل اجتماعی هستند و هیچ لحظه‌ای از زندگی بشر در سایه‌ی این تکنولوژی‌ها در امان نیست.

خشونت اجتماعی مجازی حتی اگر از طریق متن، تصویر و یا صدای ضبط شده منتقل گردد بنا بر کارکرد تحقیرکننده‌ای که دارد قابل شناسایی و تشخیص است. به عبارتی در این گونه پیام‌ها نوعی از تحقیر کردن، اعتراض یا فرافکنی و ناامیدی مستور است اما از طرفی فرد دیگری، به هویت گروهی خویش قدرت بخشیده است. خشونت اجتماعی مجازی گاه بازخورد به کسانی است که در مسند قدرت هستند یا بیان اظهار تحقیر نسبت به افراد مشهوری است که هنجارهای اجتماعی را رعایت نمی‌کنند اما گاهی دلیل اصلی ارسال پیام خشونت‌آمیز خود فرد است یعنی چون در قواعد میدان نمی‌تواند بازی کند تصمیم می‌گیرد هر آنچه که او را طرد کرده است مورد هدف خشم خود قرار دهد.

همان‌طور که خانیکی در مقدمه کتاب *آشفتنگی سیاسی*، اشاره می‌کند، «ظهور جامعه‌ی شبکه‌ای و فرهنگ جدیدی که تحت عنوان «فرهنگ مجاز واقعی»^۱ یا «واقعیت مجازی»^۲ مطرح شده، دوران جدیدی آغاز شده است که در آن مضمون و صورت کنش، قدرت و مشارکت شهروندان و اجتماعات، با به‌هم‌پیوستگی شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و تلفن همراه هوشمند دگرگون شده است» (جان ۱۳۹۹). بر همین اساس مسئله اصلی ما شناخت ویژگی‌ها و مضامین رویدادهای خشونت برانگیز در شبکه اجتماعی توئیتر و اینستاگرام در بازه زمانی سال ۱۳۹۸ الی ۱۳۹۹ است، بنابراین برای دستیابی به این هدف سعی می‌کنیم در ابتدا شیوه‌های بازنشر خشونت اجتماعی در این شبکه‌ها را بشناسیم و در گام بعدی به علت و انگیزه کنشگران شبکه‌های اجتماعی در بازنشر خشونت اجتماعی‌شان نسبت به رویدادهای خشونت برانگیز پی‌بریم.

مبانی نظری و مروری بر پژوهش‌های پیشین

تکنولوژی در ریزترین ابعاد زندگی روزمره انسان‌ها ورود پیدا کرده است. «اگر در گذشته، تکنولوژی خود را از لابه‌لای تصاویر تلویزیون‌ها و دستگاه‌های غول‌پیکر مجتمع‌های صنعتی بزرگ، برجسته می‌ساخت، امروزه تکنولوژی اطلاعات، به نهان‌خانه منازل پای نهاده و علوم زیستی، نقشه هستی آدمی را باز گشوده است، با کمک بیوتکنولوژی، از سلول‌های بنیادی مخلوقات زنده، طرح می‌افکنند و به یاری ذراتی بسیار ریز و نانویی و شکافتن دل هر ذره، دنیایی جدید را آشکار می‌سازند» (مهدی زاده & توکل، ۱۳۹۷). پیامدهای اجتماعی و به‌ویژه اخلاقی تازه‌ای را رویاروی بشریت نهاده است یا خواهد نهاد. ساخت اجتماعی فناوری^۳ دقیقاً به همین ارتباط می‌پردازد. با مطالعه گروه‌های مختلف مردم درگیر با فناوری تعریف بسیار متفاوتی از دنیای اعداد و الگوریتم‌ها به دست خواهد آمد. البته این امر از مطالعه ویژگی فنی فضای سایبری کم نخواهد کرد، چراکه مطالعه اجتماعی کاربرد یک فناوری، از شناخت دقیق ماهیت آن به

-
1. Real virtuality
 2. Virtual reality
 3. Social construction of technology

دست می‌آید. شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از همین فناوری‌هاست. ایدئال این بود که شبکه‌های اجتماعی در پی بازسازی فضای گفت‌وگویی یا حتی به عقیده هابرماس یک حوزه عمومی گفت‌وگو محور باشد، در حالی که این جهان بیش از حد ناهماهنگ و پر هرج و مرج در تشدید ناهمگونی‌های فضای اجتماعی یا آسیب اجتماعی دست داشته است. تا قبل از دهه ۹۰ میلادی گسترش شبکه‌ی جهانی را به چهار دوره تقسیم می‌کردند اما «از دهه ۱۹۹۰ به بعد هر چهار سال یک‌بار شاهد رویداد انقلابی در ارتباطات بوده‌ایم و این انقلاب‌ها نسل‌های مستعجل و بسیار متفاوتی را یکی پس از دیگری به‌بار آورده است» (حاجی حیدری، ۱۳۹۴: ۷۶). ظهور چنین پدیده‌های اثرگذار در زندگی اجتماعی منبعی کنجکاو برانگیز در حوزه مطالعات علوم اجتماعی و انسانی است. در دوران جدید ظاهر کنش‌های اجتماعی (حتی سیاسی) افراد و مشارکت شهروندان در مسئله قدرت با نشر نوآوری جدید نه تنها دگرگون شده بلکه مدیامحور یا رسانه محور گشته است و هم‌زمان با توسعه این فناوری‌ها نحوه شکل‌گیری کنش‌های جمعی نیز دچار تحولاتی شده است. «از جمله این تحولات می‌توان به شکل‌گیری کنش‌های جمعی اشاره کرد. امروز به واسطه توسعه شبکه‌های اجتماعی مجازی، کنش جمعی ماهیتی آنلاین نیز پیدا کرده است و آن‌گونه که کاستلز می‌گوید شاهد شکل‌گیری فضاهای دورگه به واسطه پیوند فضای آنلاین و فضای شهری شده‌ایم. به این ترتیب بسیاری از کنش‌های جمعی مانند تظاهرات و شورش‌های خیابانی که در فضای آفلاین شکل می‌گیرد، ریشه در فضای آنلاین دارد و از آنجا آغاز می‌شود» (مارگ، و همکاران ۱۳۹۹: ۷)

در شبکه‌های مجازی کاربران می‌توانند افکار، علایق و سایر فعالیت‌های خود را با دیگران به اشتراک بگذارند و بازخورد دیگر کاربران را خواسته و یا ناخواسته دریافت کنند. خشونت جز هیجانانگیزی است که به کرات و در بعضی موارد بدون ایجاد حس واقعی خشونت در فضای مجازی منتشر می‌شود. دهخدا خشونت^۱ را به معنای درستی و زبری به کار برده است. خشونت حالتی از رفتار است که با استفاده از زور فیزیکی یا غیرفیزیکی فرد خشن خواسته خود را به دیگران تحمیل می‌کند. «هرگونه رفتاری که باهدف آسیب

رساندن به یک یا چند نفر صورت بگیرد، رفتار خشونت‌آمیز شناخته می‌شود که می‌تواند به صورت آگاهانه و یا ناآگاهانه صورت بگیرد» (ساری ۱۳۹۷، ۲). در علوم اجتماعی برخلاف روانشناسی، خشونت تک علتی نیست، از آنجایی که به گفته تایلور رابطه انسان و جامعه یک رابطه دیالکتیک است، خشونت هیجانی انسانی است که تبدیل به رفتار می‌شود و باید در تعامل با تمامی عناصر اجتماعی سنجیده شود. گفت‌وگو عاری از خشونت اساس رابطه اجتماعی است و «خشونت به‌خودی‌خود مسئله قابل توجهی نیست اما وقتی چنان شایع می‌شود که در تعاملات کنشگران یک جامعه تبدیل به نیروی فرهنگی غالب شده باید به آن توجه کرد» (williams, 2018: 14).

خشونت اجتماعی مجازی: هر نوشته و رفتار تحقیرآمیز در کامنت‌های کاربران، اجبار به عمل جنسی زنان در فضای اینترنت، تهدید و استفاده از الفاظ جنسی و همچنین تهدید کلامی و رفتارهای خشن، خشونت محسوب می‌شود. بی‌تردید خشونت و زورگویی در فضای مجازی یکی از علت‌هایی است که چرخه خشونت را در عالم واقع تندتر می‌چرخاند. با انتشار محتوایی که مضمون یکی از گزاره‌هایی چون سخن یا متن نوشتاری، عکس، فیلم و یا صوتی که حاوی مطالب خشونت‌آمیز باشد رفتار خشونت‌آمیز در فضای مجازی منعکس شده است. از طرفی گاهی عده‌ای از مردم اعتراض خود را نسبت به چنین رفتارهایی در شبکه‌های ارتباطی منعکس می‌کنند که این اعتراض به‌خودی‌خود رفتاری خشونت‌آمیز تلقی نمی‌شود اما اگر با هریک از گزاره‌هایی که در تعریف خشونت آمد همراه شود، رفتاری خشونت‌آمیز رخ داده است. این خشونت برآمده از مشاهده‌ی پدیده‌های مختلف زندگی اجتماعی است، بی‌آنکه خشم واقعی گریبان فرد را گرفته باشد. مردم یک جامعه در مواجهه با چنین پدیده‌هایی دچار احساس خشم می‌شوند. (به‌عنوان مثال اگر فردی مشاهده کند یکی از سیاستمداران یا صاحب‌منصبان جامعه در حال زیرپا گذاشتن قوانین اجتماعی و یا مذهبی است، از مشاهده چنین پدیده‌ای خشمگین می‌شود). در گذشته محل ابراز خشم اجتماعی از مشاهده ناهنجاری‌ها، بی‌عدالتی‌ها فضای عمومی بین فردی (مکان‌های گفتگو، قهوه‌خانه‌ها، مجالس و...) بود و یا در روزنامه‌ها و جراید منتشر می‌شد

اما امروزه هر فرد یک رسانه است و خشم برآمده از مشاهده نا عدالتی‌ها را در رسانه‌های اجتماعی به اشتراک می‌گذارد. به خشونت برآمده از بدرفتاری‌ها خشم اجتماعی می‌گویند. خشم اجتماعی^۱ حسی قدرتمند است که مردم را برمی‌انگیزاند تا متخلفان را رسوا و مجازات کنند و در شبکه‌های مجازی این حس قدرتمند گاهی تبدیل به ابرازهای خشونت‌آمیز می‌شود؛ و همان‌طور که سخاوت توضیح داده: «رفتارهای خشونت‌آمیز به‌عنوان یکی از مصداق‌های هنجارشکنی، ممکن است به‌طور عمده در دیگر متغیرهای اجتماعی و فرهنگی جامعه ریشه داشته باشند و به‌صراحت نتوان رسانه‌ها را یکی از علت‌های مهم رواج آن دانست، ولی بسیار روشن است که بنا بر پژوهش‌های انجام گرفته، موضوع خشونت به‌شدت بر رسانه‌های امروز سایه افکنده است و این‌همه نمی‌تواند به‌دوراز هرگونه تأثیر و پیامد منفی باشد و با توجه به حجم گسترده برنامه‌های خشونت‌آمیز، افراد یک جامعه خواهند پنداشت که خشونت نیز می‌تواند یکی از راه‌های رسیدن به هدف حتی مطلوب - باشد و این، معنایی جز کج‌روی اجتماعی ندارد؛ زیرا به تعبیر رابرت مرتون، ابزارها باهدف‌ها هماهنگ نیستند؛ یعنی فرد برای رسیدن به یک هدف - حتی پذیرفته و مشروع - چه‌بسا از ابزاری نابهنجار و غیرمعمول بهره می‌گیرد» (سخاوت، ۱۳۷۸: ۵۵-۵۰). با توجه به نقش کنشگران انسانی در ساخت هم‌زمان جهان واقعی و مجازی باید انتظار داشت آسیب‌ها و مسائل موجود در جوامع انسانی خارج از شبکه مجازی به داخل شبکه مجازی نفوذ کرده و تبعات آن کاربران فضای مجازی اعم از زن و مرد را متأثر کند. یکی از آسیب‌های دیرپای جهان انسانی از دیروز تا امروز مسئله خشونت اجتماعی است که دامنه آن در جهان امروز به شکلی متفاوت و جدید به فضای مجازی نیز کشیده شده است. بی‌شک هر نوع تهدید، تحقیر و توهینی که کاربران در فضای مجازی نشر می‌دهند، تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بر زیست روزمره و فعالیت‌های فردی و اجتماعی آنان در بسترهای اجتماعی متفاوت از جمله مجازی و غیرمجازی می‌گذارد و زندگی آنان و در بسیاری از موارد سایر اعضای خانواده آنان را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. به‌عنوان مثال خشونت علیه زنان در فضای مجازی را می‌توان در سه دسته نظام مردسالاری، نقش سنتی

زنان و رستگاری به سمت ارزش‌های فمینیستی جای داد. (مقیمی، خانیکی و سلطانی، ۱۳۹۹) اما خشونت‌های اجتماعی سایبری می‌تواند شامل ابراز خشم به مشاهده نافرمانی اجتماعی افراد، اعتراض به هنجارشکنی شخصی، اعتراض به سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان و یا حتی واکنش نشان دادن به هر نوع پدیده‌ی فرهنگی و اجتماعی در شبکه‌های مجازی که حاوی یکی از کلمات و جملات خشونت‌آمیز از جمله فحش، ناسزا، افترا، تهمت، دروغ‌پراکنی، کاربرد صفات ناشایست و... را شامل شود. اکنون فضای مجازی خشونت‌زاتر از همیشه است. عرصه‌ای که حتی روسای جمهور کشورهای مختلف، با فعالیت‌های مجازی خود سبب شکل‌گیری تنش‌های جبران‌ناپذیر اجتماعی خواهند بود.^۱ هیچ فیلتری برای انتشار هیجانات درونی ما وجود ندارد. با چند ضربه کیبورد و با استفاده از تلفن هوشمند می‌توانیم عصبانیت خود را به سرعت منتقل کنیم پارسی شرح می‌دهد که: تفاوت اخلاقی بین خشونت‌های به حق که سبب ایجاد جنبش‌های اجتماعی مانند جان سیاه‌پوستان مهم است^۲، شده است و یا خشونت‌های بی‌اهمیت و احمقانه دیگر وجود دارد. چالش تعیین‌کننده این است که چه چیزی واقعاً خشم ما را تحریک می‌کند. (ارجاع به پارسی) ابراز خشم اخلاقی به لطف شبکه‌های اجتماعی تغییر چهره داده است. رسانه‌های اجتماعی به مردم اجازه می‌دهند که بدون هیچ زحمت یا هزینه‌ای خشم خود را با جهان به اشتراک بگذارند. «در یک چرخه‌ی ۲۴ ساعته موضوع ابراز خشم در یک شبکه اجتماعی از یک فنجان چای تا کشتار جنگی تغییر کند. ابراز خشونت دیگر منوط به مقابله با یک اتفاق خشونت‌آمیز نیست بلکه افراد به‌واسطه‌ی قرار گرفتن در رسانه‌هایی شبیه به شبکه‌های

۱. نمونه بارز آن چهار توثیت مختلف ریاست‌جمهوری امریکا به زبان فارسی در بازه زمانی یک هفته که در نیمه دوم سال ۹۸ منتشر شده است.

2. **Black lives matter** زندگی سیاهان مهم است. یک جنبش اجتماعی بین‌المللی است که از جامعه سیاه‌پوستان آمریکا آغاز شد و برای مقابله با خشونت و نژادپرستی علیه سیاه‌پوستان فعالیت می‌کند. این جنبش به صورت منظم به سازمان‌دهی اعتراضات مردمی به کشته شدن سیاه‌پوستان به دست نیروهای پلیس و نژادپرستی سازمان‌یافته در سیستم در سال ۲۰۱۳ در پی تیرته یک پلیس از قتل یک نوجوان سیاه‌پوست به نام تریوان مارتین، قضایی و پلیس می‌پردازد در شبکه‌های اجتماعی فعالیت خود را آغاز کرد و در سال ۲۰۱۴ با **BlackLivesMatter** این نهضت با هشتگ # برگزار تظاهرات گسترده خیابانی پس از کشته شدن دو سیاه‌پوست دیگر آمریکایی در سطح آمریکا معروف شد.

اجتماعی، محتوم به ابراز خشونت اجتماعی می‌شوند درحالی که ممکن است سوژه حقیقی وجود داشته باشد یا خیر» (williams, 2018:5). خشونت‌ورزی یک رفتار است و محیط اجتماعی نقش مهمی در شکل‌گیری آن دارد. به همین دلیل با توجه به قابلیت‌های محیط مجازی می‌توان دریافت که علت‌های ایجادکننده خشونت چقدر گسترده‌ا؛ و با اثرگذاری محیط در شکل‌گیری رفتار، انتظار می‌رود محیط مجازی در ابراز رفتار خشونت‌آمیز تغییر ایجاد کند. در مجموع آنچه به‌عنوان خشونت اجتماعی مجازی شناخته می‌شود، خشم مردم از اتفاقات کوچک و بزرگی است که منجر به واکنش‌های اجتماعی در فضای مجازی شده و گاهی این واکنش‌ها توانایی شکل‌دهی به اعتراض اجتماعی را (چه در بستر زندگی حقیقی و چه در فضای مجازی) دارد.

تحلیل خشونت‌ورزی: علل خشونت‌ورزی را می‌توان در چند بعد دسته‌بندی کرد، دسته اول یعنی زیست‌شناسان اساساً عواملی مانند نقص جسمانی و عوامل ژنتیکی را عامل خشونت و به‌طور کلی هر نوع کژ رفتاری می‌دانند. آن‌ها خشونت را امری طبیعی می‌شناسند که به‌صورت ذاتی در وجود برخی افراد نمود بیشتری دارد. دسته دوم یعنی روانشناسان کژ رفتاری را برحسب نقص شخصیت فرد کج‌رو تبیین می‌کنند آن‌ها کژ رفتاری را معلول تجربه‌های تلخ دوران کودکی فرد می‌دانند که ناشی از روابط ناسالم فرد و عوامل اجتماعی است. در نگاه روانشناسان، شخصیت انسان‌ها به‌مانند قطعه یخ بزرگی است که تنها بخش کوچکی از آن نمایان است (خودآگاه) و قسمت بزرگ‌تر (ناخودآگاه) در زیر آب قرار دارد، «عقاید سرکوب‌شده، تمایلات و انگیزه‌های انسانی به‌مثابه قسمت زیرین کوه یخی حالت ناخودآگاه دارند و این بخش ناخودآگاه است که تبیین‌کننده‌ی رفتار انسان‌ها است» (حیدری و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۲)؛ اما روانشناسان اجتماعی رفتارهای انحرافی از جمله خشونت را برحسب کنش‌های متقابل اجتماعی مطالعه می‌کنند. «افراد مجرم و کج‌رو به خاطر تضعیف کنترل‌های درونی و بیرونی، جامعه‌پذیری ناقص و با مشاهده و یادگیری رفتارهای انحرافی به تقلید و الگوسازی از افراد منحرف تحریک می‌شوند» (احمدی، ۱۳۸۷: ۸۵). در این دسته، نظریه‌پردازان کنترل اجتماعی جهت جلوگیری از بروز رفتار

انحرافی بحث پیوند اجتماعی را مطرح می‌کنند. تراوس هیرشی^۱ بر این اعتقاد است که «کج‌روی زمانی رخ می‌دهد که پیوند میان فرد و جامعه گسسته و یا ضعیف شده باشد. از نظر او وابستگی^۲، تعهد^۳، درگیری^۴ و اعتقاد^۵ اجزای اصلی پیوند فرد و جامعه هستند. وابستگی یعنی اینکه فرد نسبت به انتظارات و خواسته‌های دیگران بی‌تفاوت نباشد و هنجارها و شیوه‌های مرسوم انجام امور را فراگرفته و بکار گیرد» (ممتاز به نقل از حیدری و دیگران، ۱۳۹۶: ۶۴). تعهد یعنی اینکه ما وقت و انرژی خود را صرف اموری کنیم که از مقبولیت اجتماعی برخوردارند. افرادی که به فعالیت‌های متعارف در زندگی روزمره می‌پردازند موقعیت خود را به خطر نمی‌اندازند و کج‌رفتاری نمی‌کنند. هرگاه فرد وقت و انرژی محدود خود را صرف امور مقبول و متعارف کند برای ارتکاب جرائم وقت و انرژی اضافی ندارد. درگیری و اعتقاد به مناسب و عادلانه بودن هنجارها و قوانین موجود، باعث همراهی و پیروی خودخواسته‌ی فرد می‌شود و در نتیجه میزان کج‌روی فرد کاهش می‌یابد. دسته سوم یعنی جامعه‌شناسان با رویکردهای انسجام اجتماعی و تضاد اجتماعی بر نقش اجتماعی کلی در شکل‌گیری رفتارهای انحرافی تأکید می‌کنند. در رویکردهای وفاق اجتماعی هنجارها و قوانین اجتماعی مبنا و معیار هستند و تخطی از آن‌ها به منزله انحراف اجتماعی محسوب می‌شود؛ اما در نگاه صاحب‌نظران تضاد، قوانین ابزار کنترل طبقه دارا بر طبقه غیردارا است. در نظریه تضاد انحراف اجتماعی از عملکرد نظام اجتماعی نشأت می‌گیرد و «در جرم‌شناسی‌های نوین کج‌روی ماهیت سیاسی پیدا می‌کند و در واقع افراد در پاسخ به نابرابری‌های نظام اجتماعی رفتار کج‌روانه را تعمداً و فعالانه انتخاب می‌کنند» (گیدنز، ۱۳۹۲: ۳۰۸). در میان نظریات جامعه‌شناسی می‌توان به انحراف اجتماعی اشاره کرد، از نظر دورکیم آنچه موجب مسائل و بحران‌های اجتماعی می‌شود نه فقر یا رفاه اقتصادی بلکه ناگهانی بودن تغییرات و بی‌تعادلی ناشی از آن است. چراکه «اگر تغییرات به‌کندی و آرامی صورت گیرد انسان می‌تواند با آن انطباق پیدا کند و با آن هماهنگ شود؛

1. Hirishi, T
 2. Attachment
 3. Commitment
 4. Involvement
 5. Belief

اما هنگامی که تغییرات، سریع و ناگهانی اتفاق می‌افتد و جامعه دچار بی‌تعادلی شدید می‌شود، انسان نمی‌تواند خود را با آن تطبیق دهد و این باعث نارضایتی و مسائل و آسیب‌های اجتماعی می‌شود» (ناییبی و غیره، ۱۳۹۶: ۱۶). دورکیم در تئوری آنومی سه متغیر محدودکننده و تأثیرگذار بر آرزوها از جمله طبقه، مذهب و شغل را معرفی می‌کند «که می‌تواند فاصله بین نیاز، خواسته و رسیدن به این نیاز را کم کند و مرتون جهت تبیین انحراف دو گروه بزرگ از افراد را تفکیک می‌کند: ۱- به هنجارها ۲- کج‌روها؛ «به هنجارها تابع فرهنگ اصلی و مسلط جامعه هستند و کج‌روها در چهار دسته کوچک‌تر نمایانگر خرده‌فرهنگ‌های گوناگون می‌شوند. هم‌نوایان یا به هنجارها برخلاف کج‌روها توانسته‌اند میان اهداف فرهنگی و راه‌های فرهنگی تطابقی کارکردی و متناسب ایجاد کنند و هم‌نوا با این تناسب کنش کنند» (تنهایی، ۱۳۹۴: ۱۷۶)؛ اما نابهنجارها نتوانسته‌اند بین اهداف و راه‌های موجود پاسخ به نیازها هماهنگی ایجاد کنند.

ارتباط جمعی خودانگیز و خشونت اجتماعی مجازی

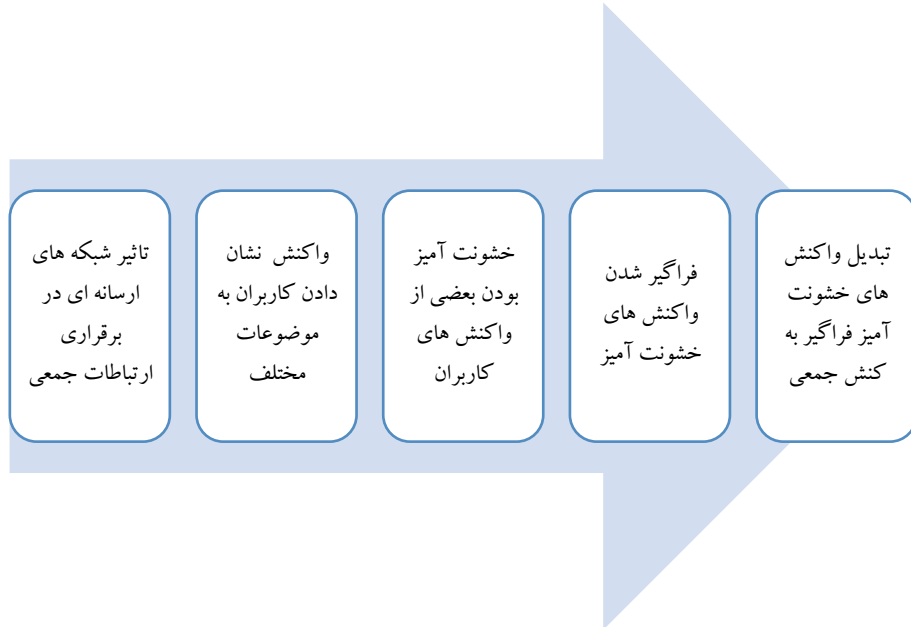
تلویزیون، رادیو و روزنامه به‌موجب تغییر و تحولات فناوری و پیدایش وب ۲ و وب ۳ دستخوش دگرگونی شدند. با در نظر گرفتن انقلابی که به‌واسطه‌ی فناوری‌های نوین شکل گرفته است، ارتباطات به‌اندازه‌ی زیادی نسبت به شکل عمودی خود یعنی انتقال پیام از منبع و فرستنده به گیرنده تحول پیدا کرده است. بر این اساس شبکه‌های افقی از ارتباطات تعاملی جایگزین شکل سنتی خود شده است. به‌عبارت‌دیگر گیرنده یا مخاطب، با اتکا به فناوری‌های جدید قادر است خود در نقش ارتباط‌گر فعال عرض‌اندام کند. در ارتباط جمعی خودانگیز^۱ آنچه اهمیت دارد ابتکار و الگوی نیازهای خود مخاطب است. «اشکال بنیادی و اساسی ارتباط جمعی خودانگیز از قوه‌ی ابتکار و استعداد کاربران جوانی نشأت می‌گیرد که به تولیدکننده محتوا تبدیل شده‌اند» (کاستلز، ۱۳۹۳: ۱۶۴). نظریه ارتباط جمعی خودانگیز را کاستلز به‌عنوان سومین نوع ارتباط بعد از ارتباطات فردی و ارتباط جمعی مطرح کرده است. این سه نوع ارتباط هم‌زیست و میان‌کنش یکدیگر هستند

و ارتباط جمعی خود انگیز فراگردی اثربخش‌تر در تحلیل رفتار کاربران شبکه‌های اجتماعی است (کاستلز، ۱۳۹۶: ۶). از جمله مباحثی می‌توان در این حوزه تبیین شود فعالیت‌های کنشگران شبکه‌های اجتماعی در زمینه ابراز خشونت اجتماعی و بازتولید قدرت خود انگیز است. کاربران در این شبکه‌ها با به چالش کشیدن قدرت موجود از طریق ابرازهای خشونت‌آمیز سعی دارند مبادلات قدرت در سطح جامعه را تغییر داده و یا قدرت رسمی را به چالش بکشند و با تعمق در چنین نظریاتی می‌توان تأثیر شبکه‌های ارتباطی جدید در جنبش‌های اجتماعی جدید و انواع نافرمانی‌های مدنی که اتفاق می‌افتد، تحلیل کرد. ارتباط جمعی خود انگیز در پی پاسخ به این سؤال است که آیا می‌توان برای مصرف رسانه‌های اجتماعی نوعی سیاست‌گذاری کرد؟ یا این رسانه‌ها سیاست‌گریز هستند و به عصیان علیه سیاست‌گذاری رسیده‌اند و قدرت در شبکه‌ها به گونه‌ای است که راه را بر هر نوع مداخله‌ای از سوی قدرت سیاسی یا حتی جامعه مدنی بسته است. کاربران شبکه‌ها با ابراز خشونت اجتماعی می‌توانند به نوعی گریز از سیاست‌گذاری را پس‌زده و قدرت را سیال تعریف کنند.

شبکه‌های اجتماعی کم‌وبیش به همه‌جای جهان دست انداخته‌اند. آن‌ها حتی بر کنش متقابل مردم با یکدیگر اثر نهاده‌اند. این تحولات حامل پیام‌های مهمی هم برای ارتباطات و هم برای روابط اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی جامعه و زندگی مردم را دچار تحولاتی مشابه تحولات انقلاب صنعتی کرده است. «در این زمان احتمال نزدیک شدن مردم به هم و کنش متقابل میان آن‌ها از طریق فضای مجازی، چالشی برای نظریه‌پردازان جدید به وجود آورده است» (ویلیامز، ۱۳۹۰: ۲۳۱) بنابراین امروزه شبکه‌های اجتماعی کارکرد ویژه‌ای در تعاملات انسانی ایفا می‌کنند و افراد بیش‌ترین حجم ارتباطات غیرحضوری خود را در این فضا شکل می‌دهند، طبیعی است که اثرات فضای مجازی در تمامی شئون زندگی اجتماعی بالأخص خشونت اجتماعی مشاهده شود، به نظر می‌رسد کنش جمعی در دوران معاصر پیچیده است و شبکه‌های اجتماعی در ایجاد این کنش‌ها نقش به‌سزایی دارند. از طرفی در شبکه‌های مجازی خشونت اجتماعی نسبت به موضوعات

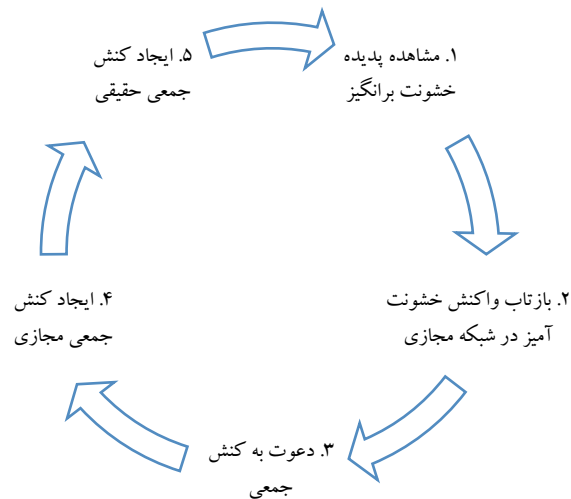
مختلف بازتاب داده می‌شود و کاربران شبکه‌های اجتماعی با دلیل و یا حتی بی‌دلیل خشم اجتماعی خود را نسبت به موضوعات مختلف ابراز می‌کنند و احتمالاً گاهی این خشونت اجتماعی مجازی تبدیل به یک کنش جمعی مجازی می‌شود. در این تحقیق سعی می‌شود با مشاهده نحوه ابراز اعتراض خشونت‌آمیز اجتماعی افراد جامعه در شبکه‌های اجتماعی نسبت به هنجارشکنی‌ها و یا بی‌عدالتی‌های مشاهده‌شده، بر شکل‌گیری شیوه‌های کنش جمعی خشونت‌آمیز مجازی تبیینی ارائه شود.

- شبکه اجتماعی در ارتباطات امروزی نقش زیادی دارد.
- کنش جمعی در عصر اطلاعات پیچیده است و شبکه‌های اجتماعی در ایجاد این کنش‌ها نقش دارند.
- کاربران شبکه‌های اجتماعی نسبت به موضوعات مختلف سیاسی و غیرسیاسی واکنش نشان می‌دهند.
- واکنش کاربران می‌تواند خشونت‌آمیز باشد.
- واکنش خشونت‌آمیز نسبت به بعضی از موضوعات بسیار فراگیر و پربسامد است.
- واکنش‌های خشونت‌آمیز در شبکه‌های مجازی می‌تواند تبدیل به یک کنش جمعی شود.

نمودار ۱. فرایند ابراز واکنش‌های خشونت آمیز مجازی (منبع: محقق ساخته)

در مجموع می‌توان رابطه بین ابراز خشونت اجتماعی در شبکه‌های مجازی و کنشگری را در نمودار زیر خلاصه کرد:

نمودار ۲. چرخه ابراز خشونت اجتماعی توسط کاربران

روش تحقیق

روش تفسیر داده‌ها در این تحقیق تحلیل مضمون^۱ یا تماتیک است. تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. به‌طور کلی تحلیل مضمون روشی است برای:

الف) دیدن متن

ب) برداشت و درک متن مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتبط

ج) تحلیل اطلاعات کیفی

د) مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان یا فرهنگ

ه) تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (عابدی جعفری و غیره، ۱۳۹۰: ۱۵۹)

تحلیل مضمون ابزار منعطف و مفیدی است که برای تحلیل حجم زیادی از داده‌های پیچیده و مفصل می‌توان از آن استفاده کرد. مضمون یا تم مبین اطلاعات مفیدی درباره داده‌ها و سؤالات تحقیق است و تا حدی معنی و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها را نشان می‌دهد. (برن و کلارک به نقل از عابدی جعفری و غیره، ۱۳۹۰: ۱۶۲)

به‌طور کلی مضمون ویژگی تکراری و متمایزی در متن است که به نظر پژوهشگر نشان‌دهنده درک و تجربه خاصی در رابطه با سؤالات تحقیق است. روش منتخب این پژوهش تحلیل مضمون کیفی است و شبکه مضامین بر اساس یک فرایند مشخص، مضامین پایه (اولین سطح مضمون پدیده)، مضامین سازمان دهنده (دسته‌بندی مضامین پایه و خلاصه‌شده‌ی آن‌ها به مضمون‌های انتزاعی‌تر) و مضامین فراگیر (استعاره‌های اساسی و مضمون کلی حاکم بر متن) استخراج و نمایش داده خواهد شد. این مراحل بر اساس الگوی جایگاه مضمون در شبکه مضامین اترایت و استرلینگ (2001) انتخاب شده است. جامعه پژوهش را جملات منتشر شده از کاربران فارسی‌زبان توییتر و اینستاگرام که در نیمه دوم سال ۹۸ و نیمه اول سال ۹۹ که موجب برانگیختن خشونت اجتماعی کاربران این شبکه‌ها شده است، تشکیل می‌دهد و در جدول زیر می‌توان فهرست مشخصات کلی

موضوعات خشونت برانگیز اجتماعی در بازه‌ی زمانی مهر ۱۳۹۸ تا شهریور ۱۳۹۹ را مشاهده کرد.

جدول ۱. فهرست مشخصات کلی موضوعات خشونت برانگیز اجتماعی در بازه‌ی زمانی مهر

۱۳۹۸ تا شهریور ۱۳۹۹

ردیف	نمونه‌ی خبر منتخب	شرح اتفاق
۱	حکم سحر تبر	فاطمه خویشوند، ملقب به سحر تبر زاده ۲۶ خرداد ۱۳۸۰، یک واینر اینستاگرامی که اواسط مهر ۱۳۹۸ به دستور دادسرای ارشاد تهران در افساد فی الارض، تشویق به فساد از طریق تشویق جوانان به اباحه‌گری، توهین به مقدسات از طریق توهین به حجاب و تحصیل مال نامشروع به فاطمه خویشوند دستگیر شده است. بخش خبری ۲۰: ۳۰ تلویزیون صداوسیما سه‌شنبه شب ۳۰ مهر ۱۳۹۸ اعترافات وی را در قالب گزارشی با سرفصل «صریح درباره فرهنگ» پخش کرد. او در این برنامه گفت همیشه آرزوی معروف شدن داشته و علاقه‌اش به شخصیت عروس مرده، ساخته تیم برتون، باعث شده که با عمل‌های جراحی، گریم‌های فراوان و فتوشاپ عکس‌ها، خودش را شبیه او کند و از این طریق طرفداران بیشتری پیدا کند.
۲	مناظره علمی شبکه چهار برنامه زاویه	مجله‌ی تصویری علوم انسانی زاویه، ۸ آبان ۱۳۹۸، با حضور دکتر رضوان حکیم‌زاده و دکتر طیبه ماهرو زاده به ایده‌ی نهاد علم برای بهبود عدالت آموزشی در ایران پرداخت. دکتر ماهرو زاده استاد دانشگاه الزهرا و همسر غلامعلی حداد عادل رئیس فرهنگستان ادب فارسی که یکی از مهمانان برنامه جدید زاویه شبکه ۴ درباره عدالت آموزشی بوده، در بخشی از حرف‌هایش با تأکید بر اینکه مخالف جدی مدارس غیرانتفاعی بوده، گفته است: «مدرسه غیرانتفاعی تأسیس کردیم چون وقتی پسرم به سن دبیرستان رسید و می‌خواست به رشته علوم انسانی برود، مدرسه مناسبی برایش وجود نداشت». گفته‌های ماهرو زاده بحث‌های بسیاری را در شبکه‌های اجتماعی راه انداخته است.
۳	حکم قتل میترا استاد	قتل میترا استاد به حادثه کشته شدن وی به دست همسرش محمدعلی نجفی سیاست‌مدار و شهردار پیشین تهران اشاره دارد که با استفاده از شلیک گلوله از سلاح گرم انجام شد. او هفتم خردادماه ۱۳۹۸ به ضرب گلوله در خانه‌اش به قتل رسید. جسد او در حمام منزلش در طبقه هفتم برج آرمیتا در منطقه‌ی سعادت‌آباد تهران یافته شد. محمدعلی نجفی ساعاتی بعد با مراجعه به پلیس آگاهی خیابان وحدت اسلامی تهران به قتل همسر دومش با اسلحه اعتراف کرد و بازداشت شد. نجفی در دادگاهی که ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۹ به ریاست قاضی متین برگزار شد در مورد جلب

ردیف	نمونه‌ی خبر منتخب	شرح اتفاق
		رضایت خانواده مقتول گفت حدود ۱۰ میلیارد تومان پرداخت کرده است که حدود ۸ میلیارد آن مهریه ۱۳۶۲ سکه‌ای میترا استاد بوده است. در نهایت شعبه دهم دادگاه کیفری محمدعلی نجفی را به شش سال و نیم حبس محکوم کرد.
۴	رفتن مهناز افشار به خارج از کشور	مهناز افشار اواخر سال ۹۷ از ایران رفت. وی علت سفرش را ادامه تحصیل عنوان کرد. مهناز افشار در مهرماه ۱۳۹۸ با انتشار استوری در صفحه اینستاگرامش، با اعلام جدایی از یاسین رامین نوشت: «هر آدمی ضعیف یا قوی یک وجودی دارد. ولی وقتی تصمیم می‌گیری یک مادر مجرد باشی باید دوتا وجود داشته باشی و اونارو برای خودت و فرزندت قوی‌تر هم بکنی» این استوری سبب برانگیختن خشونت کاربران در مورد ازدواج و سفر و ماجرای طلاق وی شد.
۵	حکم قاتل رومینا اشرفی	رومینا اشرفی متولد ۱۳۸۵ دختر نوجوان ۱۳ ساله تالشی بود که پدرش او را در خرداد ۱۳۹۹ به قتل رساند. او پیش از مرگ به علت مخالفت خانواده با ازدواجش، به همراه دوست پسرش از خانه گریخته بود، اما پلیس او را دستگیر کرد و به پدرش تحویل داد. قتل او واکنش‌های زیادی را در شبکه‌های اجتماعی به همراه داشت. پدر او پس از مشورت با دامادش که وکیل دادگستری است و با اطلاع از اینکه در قانون مجازات اسلامی ولی دم قصاص نمی‌شود، وی را با داس به قتل رساند.
۶	افشای رئیس بنیاد مستضعفین	پرویز فتح، رئیس بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی در برنامه نگاه یک، در تاریخ ۱۸ مرداد ۹۸ درباره برخی از املاک این بنیاد توسط برخی مسئولان از جمله مستغلات تحت تملک افراد و نهادهایی خاصی چون دفتر احمدی‌نژاد، مرکز مطالعات و تحقیقات زنان در دست خانم‌ها ابتکار و مولوردی، کاخ مرمر در دست مجمع تشخیص مصلحت نظام، مدرسه فرهنگ حداد عادل، بنیاد باران، دست به افشاگری زد. متقابلاً دفتر احمدی‌نژاد، روابط عمومی تشخیص مصلحت، حداد عادل، خانم‌ها ابتکار و مولوردی، روابط عمومی پادگان دوکوهه نیروی دریایی ارتش و نیروی سپاه در برابر اظهارات فتح موضع‌گیری کردند. به دنبال آن فتح اظهار داشت که این تصرفات شخصی نبوده و به علت نحوه بیان ناقص اطلاعات خود از همه آنها عذرخواهی کرد.
۷	بحران کرونا و مراسم محرم و تصمیم به تعویق دوباره کنکور سراسری	این خبر با توجه به اتفاقات مختلفی که در چندماه گذشته افتاده از جمله، عدم قرنطینه شهر قم، عدم تمدید قرنطینه توسط دولت در اردیبهشت و عدم حضور ریاست‌جمهور در بازگشایی مدارس و برگزاری مراسم عزاداری محرم، انتخاب شده است. آشفتگی در تصمیم‌گیری مسئولین و اظهارات ضدونقیض آنها، عدم توجه مردم به مقررات ویژه و بی‌اعتمادی به آمارهای رسمی خشونت اجتماعی مجازی را

شرح اتفاق	نمونه‌ی خبر منتخب	ردیف
<p>تحریک کرده است. از طرفی کنکور سراسری امسال متأثر از زمانه کرونا، با تأخیری بیش از ۴۰ روز مواجه شد؛ این آزمون قرار بود بر اساس برنامه زمانی از پیش تعیین شده سازمان سنجش آموزش کشور روزهای ۱۲ و ۱۳ تیرماه برگزار شود اما امسال شرایط متفاوت تری بر کنکور سایه انداخت. با این حال بر اساس اعلام ستاد ملی مقابله با کرونا قرار شد کنکور سراسری در روزهای ۲۹، ۳۰ و ۳۱ مردادماه و اول شهریورماه برگزار شود؛ اما یک هفته مانده به موعد مقرر وزیر علوم طی یک مصاحبه تلویزیونی اعلام کرد که دوباره کنکور به تعویق خواهد افتاد.</p>		
<p>نوید افکاری سنگری کشتی‌گیر ایرانی و از معترضان اعتراضات مرداد ۱۳۹۷ ایران بود. او به ادعای نظام جمهوری اسلامی ایران به خاطر شرکت در این اعتراضات در شیراز، دستگیر و به اتهام محاربه و همچنین قتل یک مأمور امنیتی در جریان این اعتراضات و فهرستی از اتهامات دیگر به دو بار اعدام، ۶ سال و ۶ ماه حبس و ۷۴ ضربه شلاق محکوم شد. کاربران شبکه‌های اجتماعی اعتراف نوید مبنی بر قتل را یک اعتراف اجباری می‌دانند و همین اتفاق منجر به خشونت‌های اجتماعی زیادی در فضای مجازی شد. قوه قضائیه مدعی است که نوید افکاری در دادگاه علنی و بدون هیچ گونه شکنجه و آزاری محاکمه شده است و به اتهام مباشرت به قتل عمد حسن ترکمان بر اساس اسناد و مدارک محرز محکوم به قصاص شده و این حکم از سوی دیوان عالی کشور نیز عیناً تأیید شده است.</p>	<p>اعدام نکنید (با محوریت حکم نوید افکاری)</p>	<p>۸</p>
<p>کیوان امام وردی نام پسر دهه هفتادی، دانش‌آموخته رشته باستان‌شناسی دانشگاه تهران بوده و اطراف میدان انقلاب، کتاب‌فروشی داشت و بر اساس ادعاها با ارتباط و اغفال شماری از دانشجویان دختر پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران در سال‌های اخیر، به تعداد قابل توجهی از دانشجویان این مجموعه، تجاوز کرده است. توثیق‌های فراوانی توسط دختران قربانی نوشته شده است و همچنین اسکرین‌شات‌های زیادی از روایت دخترانی که قربانی این متجاوز سریال شده‌اند منتشر شده است که این امر سبب بروز اعتراض‌های زیادی در مرداد و شهریور ۹۹ شد. پس از افشای نام کیوان امام‌وردی نام کسانی چون سینا ربیعی (دانشجوی دهه هفتادی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران) که منجر به دعوی مجازی وی با یکی از افشاکنندگان و در نهایت خودکشی با ۲۰۰ قرص شد و آیدین آغداشلو و یکی از کارمندان قدیمی دیجی کالا به نام نیما را بر سر زبان‌ها انداخت. به وجود آمدن جنبش می‌تو فارسی و سکوت نکنیم از اثرات همین خبر است.</p>	<p>افشای نام متجاوز سریالی در دانشگاه تهران</p>	<p>۹</p>

ردیف	نمونه‌ی خبر منتخب	شرح اتفاق
۱۰	حذف تصویر دختران از طرح جلد کتاب ریاضی	حذف تصاویر دختران واکنش‌های بسیاری را از سوی افراد مختلف به همراه داشت به طوری که نسیم بهاری، تصویرگر جلد کتاب ریاضی در صفحه شخصی خود نوشت: «این طرح را چند سال پیش برای کتاب ریاضی سوم دبستان کشیده بودم. طرح اصلی هم کلی ممیزی خورد و اجازه ندادند یکی از دخترها بالای درخت باشد!»، در بیانیه‌ای که از سوی روابط عمومی سازمان آموزش و پرورش آمده است: «از آنجاکه تصویر قبلی بسیار شلوغ بود و تعداد مفاهیم ریاضی مطرح شده در آن تصویر بسیار زیاد بود، پیشنهاد دوستان بر این بوده است که تصویر خلوت‌تر گردد. از آنجاکه تصویر دو دانش‌آموز دختر که برخی شکل‌های هندسی در دستان آنهاست حذف شده است؛ برداشته‌هایی از قبیل حذف دستوری تصاویر دختران نتیجه‌گیری شده است.» کاربران فضای مجازی، حذف تصویر دختران از روی جلد کتاب درسی ریاضی سوم ابتدایی در سال تحصیلی جدید را مورد انتقاد شدید قرار دادند و آن را مصداقی از ضدیت جمهوری اسلامی با زنان تعبیر کردند.

با مشخص شدن نمونه‌های خبری که با تأکید بر وجود بازخورد خشونت‌آمیز اجتماعی در اظهارنظرات به سراغ کدگذاری اولیه به منظور ساده‌سازی داده‌های گردآوری شده رفتیم. کدگذاری در این مرحله کمک می‌کند تا داده‌های مشابه در طبقه‌های مجزا از سایر داده‌ها قرار بگیرند. در ثبت الگوهای مختلف کنشگران در نشر بازخورد خود هنگام مواجهه با موضوعات ذکر شده، نحوه جمله‌بندی در نشر جملات، استفاده از نشانه‌های ضمنی و صریح پیام، تداوم واکنش، استفاده از برخورد طنزآمیز، استفاده از عکس و یا فیلم به عنوان سند، رجوع به منابع غیر مرتبط، استفاده از الفاظ خشونت‌آمیز و در نهایت حجم کامنت‌ها در هر پست به دسته‌بندی مضمون‌ها پرداختیم.

تحلیل داده‌ها: برای تحلیل داده‌های پژوهش به روش تحلیل مضمون یا تماتیک سه مرحله اساسی تجزیه و توصیف متن توثیق‌ها و کپشن‌های اینستاگرام کاربران این دو شبکه اجتماعی، شامل استخراج جملات اصلی از نوشته‌های کاربران، دوم بازگو کردن معنای اصلی هر جمله و ایجاد کدهای اولیه و سوم جست‌وجوی شناخت مضامین طی شد. در

استخراج جملات تلاش شد تا عبارات در کوچک‌ترین واحد معنایی انتخاب شوند تا بیشترین مفهوم کیفی را در برداشته باشند. سپس معنی اصلی هر جمله در قالب مضمون فرعی در همان کدگذاری اولیه ثبت شد. در مرحله بعد سعی شد تا در هر خبر خوشه یا طبقات مشترکی از مضامین مشترک ساخته شود تا از مضامین مشترک توصیف جامعی از ابراز خشونت اجتماعی افراد در شبکه‌های اجتماعی ارائه شود. در نتیجه تعداد ۱۲۹۲ کد اولیه به روش کدگذاری باز از بین ۲۸۶۸ نظر کاربران در دو شبکه اجتماعی به دست آمد که در ۳۱۹ مضمون پایه طبقه‌بندی شدند.

در مرحله دوم تمام ۳۱۹ مضمون سازمان‌دهنده به‌عنوان مضامین اولیه در طبقه‌بندی مجدد قرار گرفت تا اولاً همخوانی مضامین با کدهای مستخرج بررسی و کنترل شود و در ثانی کدها از نظر همگونی درونی مجدداً مورد دسته‌بندی تحلیلی قرار گرفتند. این بار سعی شد تمام مضامین اولیه اخبار مربوطه نه مجزا از هم بلکه در کنار هم تحلیل شوند تا شبکه اصلی مضامین خشونت برانگیز اجتماعی در فضای مجازی ترسیم شود. برای ترسیم شبکه مضامین مجدداً مضامین تمام نمونه‌های خبری در کنار هم قرار گرفت و با پالایش و بازبینی مضامین دست به انتخاب مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر زده شد. بدون ترکیب مجدد مضامین مشترک نمونه‌های خبری مختلف اعتبار مضمون به‌دست‌آمده مورد توافق نبوده و در نهایت ۹ مضمون فراگیر از پالایش ۴۳ مضمون سازمان‌دهنده حاصل شده است.

جدول ۲. شرح تحلیلی شبکه مضامین خشونت اجتماعی مجازی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
خشونت اجتماعی	عوام‌فریبی	فریب دادن مردم / پوپولیست بودن سلبریتی‌ها
	تناقض در رفتار	شعار دغدغه‌مندی اجتماعی / عدم همراهی مردم ستم‌دیده / تناقض میان شعار و عمل
	نظردهی غیرمتخصصانه	اظهارنظر در امور مختلف و خارج از حیطه‌ی دانش هنری / اعلام نظر سلبریتی‌ها در امور سیاسی / انتقاد کردن بدون پایه و اساس علمی /
	تحصیل مال بی‌زحمت	بدکاره بودن سلبریتی‌ها / تحصیل مال نامشروع

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	محافظه کاری	محافظه کاری در ابراز عقاید/ پابندی به منافع شخصی/ رفتار متظاهرانه در ایران
	کسب شهرت کاذب	معروفیت به مدد وایرال شدن/ بی‌استعدادی/ شهرت در شبکه‌ها
بازنشر خشونت اجتماعی در فضای مجازی	عدم مجازات مجرمین مشهور	عدم مجازات متجاوزین در نظام ج.ا/ تشویق متجاوزین در نظام/ متجاوز بودن سران نظام/ آزادسازی متجاوزین در جامعه/ تجاوز به زندگی مردم/ عدم حمایت از فرد تجاوز شده/
	حمایت از سیاست فیک نیوز	به دام انداختن مخالفان نظام با روایت تجاوز/ نشر خبر دروغین و تفرقه‌افکنی/
	بازیچه قراردادن دین در حکمرانی	اقدامات ضد اسلامی نظام در جهت حفظ حکومت/ جنایت تحت لوای دین/ عدم اهمیت دین در حکمرانی نظام ج.ا/ استفاده از جهل مردم زیر سایه دین توسط ج.ا/
	بی‌توجهی مسئولان نظام به آرمان‌های انقلاب	درخواست سهم بیشتر انقلابیون از بیت‌المال/ بی‌اهمیتی شعار ساده زیستی انقلاب/ موروثی بودن قدرت و ثروت در خاندان‌های انقلابی/ کاخ‌نشینی سران نظام/
	عدم به رسمیت شناختن ارزش‌های مردم عادی/ مقابله با هنجارهای ضدانقلاب اسلامی	برخورد فحری با سبک زندگی مغایر با سبک زندگی ایرانی-اسلامی/ به رسمیت نشناختن سبک زندگی مغایر با سبک زندگی ایرانی اسلامی/ خوانش نادرست از تفریحات جوانان/ دخالت حکومت به عرصه‌ی خصوصی زندگی افراد/ تجویز زندگی انقلابی برای تمام مردم/ ضد ارزش خواندن تمام آرمان‌های غیرانقلابی/ هنجار بودن فرهنگ عجیب و غریب بودن/ رواج پوشش و آرایش متفاوت در ایران/ ارزش‌گذاری بر ظاهر انقلابی/
	تحدید سرمایه اجتماعی افراد در فضای مجازی	ترسیدن نظام از افراد با سرمایه‌های اجتماعی بالا/ محدود کردن افراد در فضای مجازی/ رصد فعالیت افراد معمولی در فضای مجازی/
	عدم احقاق نیازهای اساسی آزادی، امنیت	مقصر دانستن نظام ج.ا در قتل مردم بی‌گناه/ تأیید دخترکشی در نظام/ نامناسب بودن نظام ج.ا/ رعایت نشدن حقوق بشر در جمهوری اسلامی/ جنایت ج.ا در حق مردم/ کشتار غیرعادلانه جوانان در ج.ا/ تشبیه و نسبت دادن حکومت ج.ا به حکومت ضحاک/ جنایتکار بودن نظام/ کشتن ناعادلانه جوانان/ بی‌اهمیتی جان جوانان برای ج.ا/ مباح بودن کشتن فرزند در نظام/

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	تشدید شکاف طبقاتی بعد از انقلاب	تخصیص منابع به عده‌ای محدود/ احساس فاصله طبقاتی/ چپاول سرمایه‌های نظام به نفع شخص/ تفاوت میان غنی و فقیر/ ارزش‌بخشی به ثروتمندان/ حمایت توأمان قدرت و ثروت از هم/ فراهم شدن تحصیلات تکمیلی برای ثروتمندان/ محروم ماندن فقرا از تحصیلات/ کاخ‌نشین شدن مسئولان
ابراز خجسته به هدایت نظام ج.ا	خطا بودن نقد رهبری	نقدپذیر نبودن رهبری در تفکر حزب‌اللهی/ معصوم نبودن رهبری از خطا/ عدم پذیرش خطای رهبری توسط ولایت‌مداران/ اطاعت بی‌چون و چر از ولی فقیه در مذهب شیعه/
	دامن زدن به فساد مالی با سکوت رهبری	سکوت رهبری در گسترش فساد/ سکوت رهبری به منزله مشارکت در فساد/ سکوت رهبری نشانی از فاسد بودن قانون‌گذاران/
	امتیازبخشی رهبری به نزدیکان	بی‌عدالتی رهبری در تخصیص منابع ملی/ بخشش رهبری به خویشان نزدیک/ عدم شفافیت دارایی اقتصادی رهبری/ سوءاستفاده مالی نزدیکان رهبری بیت‌المال/ موافقت رهبری با درخواست‌های مالی انقلابیون شاخص/
	مصلحت‌اندیشی رهبری در تشدید نا عدالتی	تبعیض میان مردم عادی و مسئولین نظام/ مصلحت‌اندیشی رهبری در حمایت از مسئولین ناکارآمد/ عدم برخورداری مستضعفین از حمایت رهبری
ابراز خجسته به مسئولان و مدیران نظام جمهوری اسلامی	نابرابری سبک زندگی مسئولین و مردم	عدم حضور ریاست‌جمهور در کنار مردم/ استقبال رئیس‌جمهور با برپایی مراسم/ خودبرتربینی مسئولین/ محکومت نابرابر افراد عادی و مسئولین در ارتکاب جرم یکسان/ سبک زندگی مرفه
	ضعف مسئولیت‌پذیری	فقدان شفافیت/ ادعای بی‌اختیاری در مسئولیت/ ادعای محدود بودن اختیارات/ قانون‌گریزی/ عدم پذیرش اشتباهات/ مقصریابی/ عدم وجود سازمان شفاف در پاسخگویی به مردم/ انجام امور بدون پاسخگویی به شبهات/
	ضعف در نقدپذیری مدیران	برچسب‌زنی به منتقدین نظام/ مقبول نبودن فرهنگ نقدپذیری میان مدیران/ خطاناپذیر بودن اقدامات مسئولین/ ادعای مصلحت خواهی در قبال سؤالات مردم/
	فساد اقتصادی و اخلاقی نهادینه شده	عدم رسیدگی به فسادهای مالی و اقتصادی/ مشهود بودن فساد در لایه-های قدرت/ فساد سیستمی شده با چرخش مسئولان یکسان در منصب‌های مختلف/ عدم نظارت سازمان‌ها و ادارات بر مفاسد اخلاقی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
		کارکنان / متجاوز بودن تمام چپ‌ها/ متجاوز بودن تمام مسئولین نظام/ عدم وجود نظارت درست در مدارس در امر تجاوز/
	بی‌توجهی به فرهنگ- سازی	نبود بسترهای فرهنگی مناسب در پرورش جوانان/عدم مقابله مسئولین با فرهنگ شهرت‌طلب کاذب/
	اتخاذ روش‌های قهری بازدارنده‌ی ناهنجاری	محکوم کردن قضایی متهمان/ناعادلانه بودن بازداشت بیماران روانی فضای مجازی/ مجرم بودن دیوانگی/ عدم وجود آموزش فرهنگی درست در مدارس/تکیه بر آموزش و نه پرورش در مدارس/ درمان نکردن بیماران سایکوپات/ استفاده از روش‌های خشن/ عدم استفاده از روش‌های اقناعی/
	ناشایست‌سالاری و عدم مشورت با متخصصین	دروغ‌گویی مدیران نظام/مدیریت افراد ناسالم در بدنه نظام/عدم تخصص، تعهد و تجربه/ نالایق بودن مسئولین مقام‌های مهم/ خودرأی بودن مسئولان و عدم مشورت با افراد متخصص/ متخصص نبودن مسئولان/بی‌آبرویی مسئولین با شفاف‌سازی/ نادیده گرفتن افراد مستعد/ نحوه‌گزینش‌گری غیرمتخصصانه
بازخشونت به اجرای عدالت	بی‌اعتمادی به دادگاه قضایی انقلاب اسلامی	عدم صداقت قوه قضائیه/ عدم شفافیت احکام صادره مسئولین مجرم در قوه قضائیه/ هماهنگ نبودن حکم قاضیان در پرونده‌های قضایی/ تخفیف مجازات مجرمین مسئولین /اتخاذ اعتراف اجباری از متهم/بازداشت به‌ناحق/قضاوت غرض‌ورزانه و ناعادلانه در دادگاه/صدور حکم بدون توجه به ماهیت جرم/ برخورد دوگانه دادگاه با متهم‌های مختلف/ صدور احکام سخت‌گیرانه در جهت پنهان‌کاری/ صدور احکام نادرست با پارتی و لابی/
	نامناسب بودن قوانین مجازات اسلامی	سخت‌گیری قانون در حمایت از قانون‌گذاران متجاوز/ناقص حقوق فرزند بودن قانون/عدم پیش‌بینی مجازات والدین قاتل در قانون/ضد بشری بودن قانون/یکسان نبودن مجازات جرم یکسان در قانون/عدم بازدارندگی قانون از ارتکاب مجدد/ضد زن بودن قوانین کشور/حمایت از فرزند کشی
	عدم اعتماد به جامعه روحانیت در قضاوت	رأی نادرست روحانیت در قضاوت/ناعادلانه دانستن حکومت روحانیت/منفعت مالی روحانیت از برپایی محرم/ترویج خرافه‌پرستی توسط روحانیت/استفاده از جهل مردم زیر سایه دین/

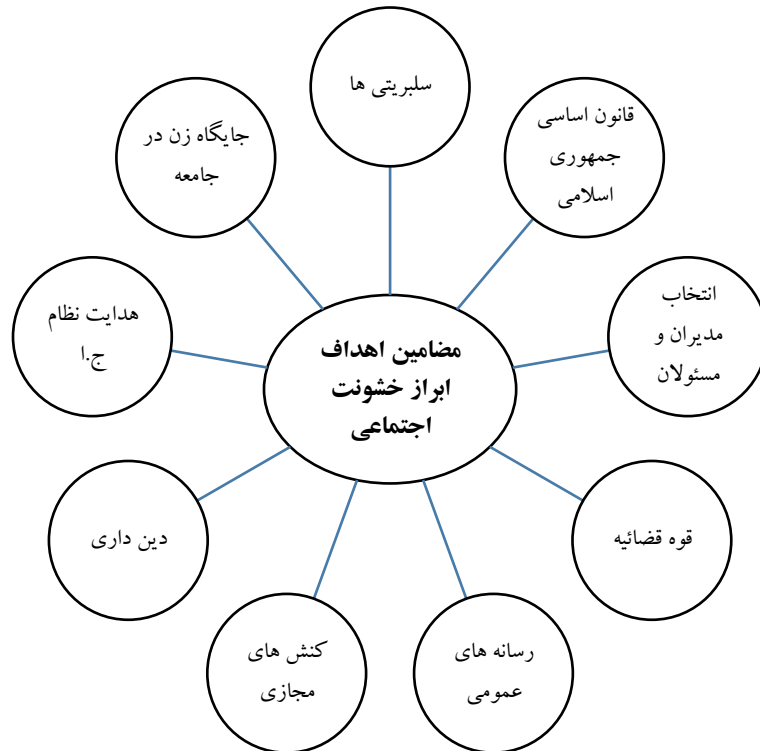
مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
ابراز خشونت به رسانه‌های عمومی	عدم احترام به کرامت انسانی	تبلیغات فرهنگ نادرست / پخش اعترافات اجباری / سانسور خبری / دروازه‌بانی خبر /
	عدم ایفای نقش آگاهی‌رسانی	نشر خبر دروغین در صداوسیما / انحراف اذهان عمومی با کوچک‌نمایی / اغراق سیما در گزارش تلفات امریکا / بزرگنمایی و کوچک‌نمایی سوگیری شده / پوشش دهی مغرضانه صداوسیما در حمایت نظام / سوگیری صداوسیما / حمایت صداوسیما از نظام / ارائه تصویر غیرواقعی از جهان
	رکن فرهنگی استبداد	تنزیل مطالبات مردم به امور غیراساسی / لاپوشانی اقدامات نادرست دولت و مسئولین / تغییر ارباب از حوزه سیاست به اجتماع / منحرف کردن ذهنیت مردم از مشکلات اقتصادی / تحمیل سبک زندگی دولتی بر مردم / عدم انتشار عقاید متفاوت در صداوسیما / یکسان‌سازی فرهنگی در صداوسیما /
ابراز خشونت به کنش مجازی	قضاوت نادرست افکار عمومی	فریفته شدن افکار عمومی در فضای مجازی / سوءگیری و عدم قضاوت درست / تجربه انتخابات ناشایست / عدم رعایت عدالت در دادگاه مجازی / قربانی شدن مردم در دادگاه مجازی / بی‌خبری از اسرار پشت‌صحنه / متهم به نامشخص بودن مطالبات / مطالبه تغییرات بزرگ / سوگیری در قضاوت / عدم شکل‌گیری گفت‌وگو مشترک / ترس / شوخی گرفتن /
	دعوت به کنشگری اجتماعی	لزوم فعالیت سیاسی / لزوم فعالیت فرهنگی / دعوت به اعتراض جمعی برای تغییر / وطن‌پرستی و وطن‌خواهی / کمک سکوت اجتماعی به تداوم ظلم حکام / درگیری افراد خارج از فضای مجازی / دغدغه‌مندی /
ابراز خشونت به دین‌داری	توهین به دین اسلام	خرافه دانستن اعتقادات مذهبی / تشبیه شیعیان به حیوانات / اف‌تضاح دانستن محرم / نادان بودن عزاداران / تمسخر ائمه / عدم کارایی مناسک مذهبی / ناسزا به ائمه اطهار / ناسزا به اعتقادات مذهبی مردم مسلمان / تحجر مردم مسلمان / توهین به مناسبت مذهبی
	منفعت‌طلبی علمای دین	عاملدانه بودن برگزاری مراسم کرونا و قتل‌عام مردم / منفعت مالی / روحانیت از برپایی محرم / ترویج خرافه‌پرستی برای منفعت مالی / اهمیت و ارزش عزاداری نسبت به جشن / تفریح بودن مراسم عزاداری مذهبیان /

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
	لزوم حذف دین از جامعه	نامناسب بودن احکام اسلام در نیازهای جوامع مدرن/خرافی بودن دین/ نامناسب بودن فرهنگ شیعه/مغرضانه بودن قوانین اسلام/ عدم کفایت سنت اسلامی در قانون گذاری/ صرف هزینه‌های پوچ برای دین داری/ انتقال هزینه‌های محرم به بخش محروم جامعه/ عدم کارایی مناسک دینی
ابراز خشونت زن به بهایگاه زن در جامعه	جایگاه زن در اسلام	نگاه جنسی داشتن به زن در جامعه/ زن ابزاری برای رفع نیاز جنسی/ استفاده ابزاری از زنان/عدم حضور در جامعه به جهت محرک جنسی بودن/ نگاه کالایی به زن برای رسیدن به اهداف مختلف/حق مجازات زن ناشزه در احکام/ جنس دوم بودن نزد خداوند/
	جایگاه زن در جامعه ایرانی	بی‌ارزش بودن زن در خانواده و جامعه/ عدم اختیار زنان ایرانی در انتخاب همسر/ تحصیلات جنسیتی/ ضد زن بودن قوانین کشور/ عدم حمایت قانون و دولت از زنان آزار جنسی دیده/ تمایل نظام به حذف زنان/ترویج زن ستیزی در نظام/ترویج تفرقه افکنی میان زن و مرد/عدم اختیار در انتخاب نوع پوشش/ نادیده گرفتن استعداد های ذاتی و علمی زنان
	دروغ پراکنی فمینیست‌ها	سوء استفاده از کنش‌های اجتماعی/جو زدگی در بیان روایت تجاوز/مبارزه در به چالش کشیدن قدرت مردان/ ظلم عامدانه و بی- توجهی به حقوق مردان/متخاصم علیه زنان و پنهان سازی آن در ایدئولوژی فمینیستی/نگاه انحصار طلبانه به جهان/

تحلیل یافته‌ها

بامطالعه مضامین مختلف و نتایج حاصل از مضمون‌های فراگیر از طریق کد گذاری تحلیلی ۹ مضمون اصلی به دست آمد که مضامین محوری ابراز خشونت اجتماعی اشاره دارد. این مضامین عبارت‌اند از: خشونت اجتماعی مجازی نسبت به سلبریتی‌ها که این مضمون از هم‌نشینی ۶ مضمون سازمان دهنده به دست آمده است و نشان می‌دهد که با وجود محبوبیت سلبریتی‌ها در جامعه و الگو بودن ایشان برای جوانان، کاربران شبکه‌های اجتماعی نسبت به رفتار چهره‌ها واکنش‌های متفاوت و توأم با خشونت نشان می‌دهند. هدف کاربران در ابراز

خشونت به سلبریتی‌ها معطوف است به عوام‌فریبی، تناقض در رفتار، نظر دهی غیرمتخصصانه، تحصیل مال بی‌زحمت، محافظه‌کاری و کسب شهرت کاذب. خشونت اجتماعی نسبت به قانون اساسی: این مضمون از ۷ مضمون سازمان دهنده تشکیل شده است و هدف خشونت کاربران معطوف به حمایت از سیاست انتشار فیک نیوز، بازیچه قرار دادن دین در امر الهی، بی‌توجهی به آرمان‌های انقلاب، به رسمیت نشناختن آرمان‌های انقلاب اسلامی، تحدید افراد با سرمایه اجتماعی بالا، عدم احقاق نیازهای اساسی آزادی و امنیت، تشدید شکاف طبقاتی و عدم مجازات مجرمین مشهور است. هدف کاربران از ابراز خشونت نسبت به هدایت نظام جمهوری اسلامی معطوف است به خطا بودن نقد رهبری، سکوت رهبری و دامن زدن به فسادمانی، امتیازبخشی رهبری به نزدیکان و انقلابیون شاخص و درنهایت گفتمان مصلحت‌اندیشی و تشدید نابرابری است. هدف ابراز خشونت نسبت به مسئولان و مدیران نظام جمهوری اسلامی معطوف به نابرابری مسئولین و مردم، ضعف مسئولیت‌پذیری، ضعف نقدپذیری، فساد اقتصادی و اخلاقی نهادینه‌شده، اتخاذ روش‌های قهری و بازدارنده و ناشایست سالاری است. هدف ابراز خشونت نسبت به اجرای عدالت توسط قوه قضائیه معطوف به بی‌اعتمادی به دادگاه و مجریان قضائی و نامناسب بودن قوانین مجازات اسلامی است. هدف کاربران در ابراز خشونت نسبت به رسانه‌های عمومی معطوف به عدم احترام به کرامات انسانی، عدم ایفای نقش آگاهی‌رسانی و ایفای نقش رکن فرهنگی استبداد برای نظام جمهوری اسلامی است. هدف کاربران از ابراز خشونت نسبت به کنش اجتماعی در فضای مجازی معطوف به قضاوت نادرست افکار عمومی، دعوت به کنشگری در فضای مجازی است. هدف کاربران از ابراز خشونت اجتماعی نسبت به دین‌داری معطوف به توهین به اسلام و مقدسات آن، ادعای منفعت‌طلبی علمای دین، لزوم حذف دین از جامعه است؛ و درنهایت هدف ابراز خشونت کاربران نسبت به جایگاه زن معطوف به جایگاه زن در اسلام، جایگاه زن در جامعه‌ی ایرانی و دروغ‌پراکنی فمینیست‌ها است.

نمودار ۳. مضامین اهداف ابراز خشونت اجتماعی کاربران در فضای مجازی

همان‌طور که توصیف شد اهداف کاربران از ابراز واکنش‌های خشونت‌آمیز اجتماعی معطوف به ۹ مضمون کلی است که با تحلیل دوباره مضامین در شناخت انگیزه ابراز خشونت، متوجه شدیم ابراز خشونت اجتماعی در شبکه‌های مجازی از پنج انگیزه‌ی احساس تبعیض و بی‌عدالتی، احساس محرومیت و ناکامی، تخلیه هیجانی و خودنمایی و درنهایت نیاز به حمایت اجتماعی نشئت می‌گیرد که این انگیزه‌ها با مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های مضامین استخراج‌شده و به دست آمدن اشتراکات فراگیر بین هر ده نمونه خبری به دست آمد. همان‌طور که در نظریه ارتباط‌جمعی خود انگیز مرور شد، اشکال بنیادین ارتباط‌جمعی در شبکه‌های مجازی از قوه ابتکار و استعداد کاربران نشئت می‌گیرد و همین ویژگی از کاربرانی که به‌قصد سرگرمی در اوقات فراغت استفاده‌کننده شبکه‌های اجتماعی بودند، تولیدکنندگان جدیدی می‌سازد که عمده‌ی تولیدات آن‌ها محتوای

جدیدی است که قدرت اجتماعی را به مبارزه می‌طلبد. تعاملی بودن در شبکه‌های اجتماعی یک تعامل واقعی است و کاربران دیگر به جهت فراغت و سرگرمی فعال مجازی نیستند بلکه عمده‌ی نا‌ملایمتی‌ها، ستم‌ها و احساسات منفی یا حتی خوشی‌ها موفقیت‌ها و شادی‌های برآمده از زندگی فردی و اجتماعی خود را در این شبکه‌ها با دیگر کاربرانی که در زندگی اجتماعی تجربه مشترک دارند، به اشتراک می‌گذارند. با غور در مضامین حاصل‌شده از محتوای تولیدی کاربران شبکه‌های اجتماعی به این نتیجه رسیدیم که کاربران اگر هدف خشونت‌اجتماعی خود را معطوف به سلبریتی‌های هنری که برآمده از حوزه فرهنگی هستند و یا معطوف به هدایت یک نظام حکومت‌داری که برآمده از حوزه‌ی سیاسی است، ابراز می‌کنند انگیزه‌های مشترکی چون احساس بی‌عدالتی و تبعیض آن‌ها را وادار به خشونت‌ورزی می‌کند. اهداف ابراز خشونت اگرچه جابه‌جا خواهد شد اما این جابه‌جایی نشان از انگیزه‌های مشترکی دارد. انگیزه‌هایی که احتمالاً اهداف متفاوتی را انتخاب می‌کند تا شاید در کاهش احساس منفی این انگیزه‌ها کاسته شود.

انگیزه کاربران به تفکیک در ابراز خشونت‌اجتماعی به شرح زیر است:

۱. احساس تبعیض و بی‌عدالتی: شبکه‌های اجتماعی به‌مثابه‌ی یک نوآوری شناخته می‌شوند که کاربران با استفاده از امکان رؤیت‌پذیری و انتقال سریع اخبار از تمام شئون زندگی جمعی و گاه خصوصی افراد چهره و ناشناس مطلع هستند. کاربران با آگاهی از زندگی هم‌طرازان، زندگی اشرافی چهره‌ها، دست به مقایسه زده و زندگی خود را با آن‌ها مقایسه می‌کنند و احساس تبعیض در کاربران به وجود می‌آید. از طرفی کاربران به مدد شبکه‌های اجتماعی می‌توانند از ریزترین و جزئی‌ترین تصمیمات مسئولین باخبر شوند. به‌عنوان مثال اگر در گذشته‌ای نه‌چندان دور طرح جلد یکی از کتاب‌های دوره دبستان تغییر می‌کرد، کاربران خیلی دیرتر خبردار شده و مسئولین شاهد چنین کنش اجتماعی برای تغییر جلد کتاب درسی نبودند. در ثانی درک و دریافت افراد با شکل‌گیری ارتباط جمعی تغییر می‌کند، اگرچه بدون وجود فضای مجازی ممکن بود کسی حذف تصویر دختران را به‌منزله تبعیض جنسیتی برداشت کند اما این دریافت شخصی می‌ماند و یا نهایتاً در حجم

کوچکی دیده می‌شد؛ اما دیده‌شده^۱ دریافت مختلف افراد در فضای مجازی سرعت و شدت بسیار بالاتری دارد و همین امر موجب تغییر کنش‌های فردی به کنش‌های جمعی و اجتماعی است. تبعیض‌های جنسیتی، تبعیض‌های قومیتی، تبعیض در مقابل قانون اساسی از جمله موضوعاتی است که کاربران به شدت نسبت به آن واکنش نشان داده‌اند.

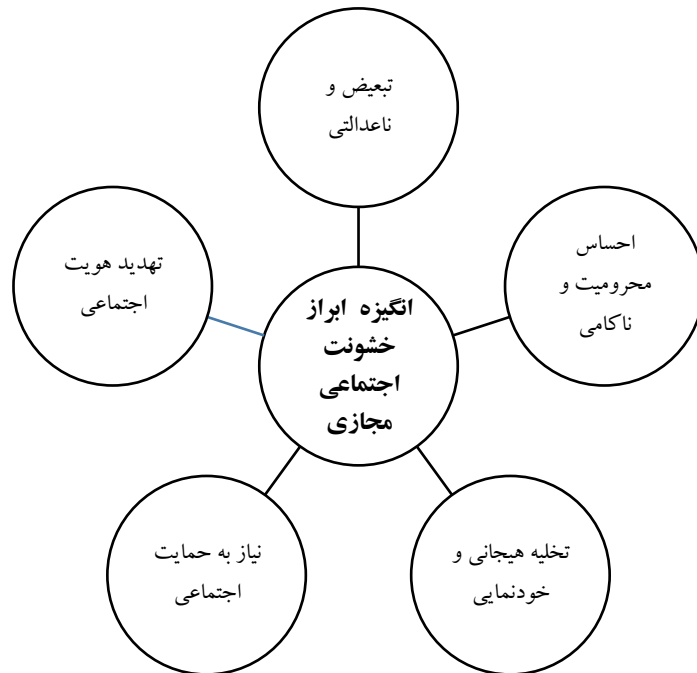
۲. احساس محرومیت و ناکامی: با توجه به تحلیل مضامین منتشرشده مشاهده شد که کاربران هنگامی احساس ناکامی اجتماعی می‌کنند که میزان وقوع رویدادهای غیرقابل پیش‌بینی و کنترل ناپذیر در جامعه افزایش یابد. ذکر شد که طبق نظریه آنومی دورکیم آنچه موجب مسائل و بحران‌های اجتماعی می‌شود نه فقر یا رفاه اقتصادی بلکه ناگهانی بودن تغییرات و بی‌تعادلی ناشی از آن است. چراکه اگر تغییرات به‌کندی و آرامی صورت گیرد انسان می‌تواند با آن انطباق پیدا کند و با آن هماهنگ شود؛ اما هنگامی که تغییرات، سریع و ناگهانی اتفاق می‌افتد و جامعه دچار بی‌تعادلی شدید می‌شود، انسان نمی‌تواند خود را با آن تطبیق دهد و این باعث نارضایتی و مسائل و آسیب‌های اجتماعی می‌شود. در این حالت فرد به علت عدم توانایی در برآورده ساختن انتظارات شخصی احساس ناکامی کرده و راه‌حل غلبه بر احساس ناکامی ابراز خشونت است. فرد احساس می‌کند سطح استانداردهای اجتماعی جامعه برای برطرف کردن نیازهای اولیه زندگی اجتماعی کاهش پیدا کرده و امنیت روانی خود را در خطر می‌بیند. بازه‌ی زمانی انتخاب‌شده در این تحقیق از جهت فراوانی رویدادهای پیش‌بینی‌ناپذیر غنی است، در نتیجه افراد با احساس ناکامی مواجهه شده و ابراز خشونت می‌کنند. کاربران فعالیت یک جوان در شبکه‌ی مجازی را ناقض هنجارهای درونی جامعه نمی‌دانند بلکه خوانش کاربران از مواجهه قوه قضائیه در دستگیری فاطمه خویشوند و صدور حکم معاونت فساد فی‌الارض برای این فعال غیرسیاسی، برهم‌ریختن هنجارهای درونی شبکه‌های اجتماعی است. کاربران احساس عدم امنیت خود در اتخاذ سبک زندگی شخصی را با خشونت فریاد می‌زنند چراکه به گمان آن‌ها دستگیری چنین افرادی قابل پیش‌بینی نیست و ممکن است روز بعد دیگر کاربران مورد اتهام واقع شوند.

۳. احساس تخلیه هیجانی و خودنمایی: همان‌طور که بحث شد، نظریات یادگیری اجتماعی در حوزه روانشناسی اجتماعی در پی تبیین علت خشونت‌ورزی افراد هستند. به‌زعم این نظریات مردم می‌توانند به‌محض مشاهده بسیاری از چیزها آن را تقلید و انجام دهند. از طرفی گاهی افراد به دلیل تبرج و خودنمایی در شبکه‌های اجتماعی اقدام به ابراز خشونت می‌کنند. برای این افراد با ابراز خشونت حس خوبی به‌دست می‌آورند. عمده ابراز خشونت‌آمیز کاربران در فضای مجازی حالت هیجانی دارد و افراد جامعه را از ایجاد فضای گفتگومانی درست و کمک به حل مسئله دور می‌کند. ابرازهای خشونت کلامی از جمله بارزترین مصادیق این دسته است.

۴. احساس نیاز به برخورداری از حمایت اجتماعی: افراد در تجربه مشترک از احساس تبعیض، بی‌عدالتی و ناکامی دچار عدم اطمینان، یاس، هراس و ناامیدی اجتماعی می‌شوند و یکی از علت‌های ایجاد رابطه با دیگران برخورداری از حس حمایت اجتماعی است. در تحلیل مضامین مختلف پژوهش پیشرو با ابرازهای خشونت‌آمیزی مواجه شدیم که در مضمونی با عنوان از دست دادن حمایت اجتماعی دسته‌بندی می‌شد. احساس واماندن، تنها ماندن، ترس و ناامیدی در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند با ابرازهای خشونت‌آمیز همراه شود. با توجه به نظریه‌های یادگیری و کنترل اجتماعی می‌توان اشاره کرد که رفتار انحرافی افراد نتیجه پیوندهای ضعیف فرد با جامعه است. یا اگر جامعه از حالت تعادل خود خارج شود این فرد است که دچار نقص در حمایت اجتماعی شده و گاه به دنبال رفع این نیاز مهم اجتماعی مرتکب خشونت‌های اجتماعی می‌شود.

۵. احساس تهدید هویت اجتماعی: در دنیای امروز تهدید هویت جانشین تهدید حیات و بقا شده است. افراد تمام تلاش خود را می‌کنند تا از هویت خود دفاع کنند. با مطالعه مضامین حاصل‌شده به این نتیجه رسیدیم که آنچه می‌تواند انگیزه افراد در ابراز واکنش‌های خشونت‌آمیز شود، احساس به خطر افتادن هویت خود در دنیای واقعی یا مجازی است. کاربران با مواجهه با رویدادهایی که آبرو، محبوبیت، علائق و حتی سبک زندگی شخصی‌شان را زیر سؤال می‌برد، دچار هیجان خشم شده و از خود رفتار

خشونت‌آمیز بروز می‌دهند. کاربران شبکه‌های مجازی وقتی مورد تبعیض قرار می‌گیرند، یا اگر احساس کنند نسبت به گروه دیگری در انزوا قرار دارند، کنش خشونت‌آمیز نشان می‌دهند تا هویت تحت‌الشعاع قرار گرفته‌ی خود را از انزوا، تبعیض و یا توهین نجات دهند.

نمودار ۴: مضامین انگیزه‌های کاربران شبکه‌های اجتماعی در ابراز خشونت اجتماعی مجازی

نتیجه‌گیری

مسئله اصلی ما در انتخاب موضوع خشونت اجتماعی مجازی این بود که بدانیم اولاً آیا واکنش‌های خشونت‌آمیز اجتماعی موجب ایجاد کنش اجتماعی در شبکه‌های مجازی می‌شود یا خیر. دریافت ما از مسئله این بود که واکنش فردی کاربران در شبکه‌های اجتماعی دارای مضامین مشترکی است که می‌تواند شبیه به یک کنش اجتماعی مجازی شناخته شود؛ و مراد از بیان شباهت کنش‌های مجازی به کنش اجتماعی واقعی و نه عینیت یافته‌ی آن، این است که به‌زعم نگارنده کاربران در فضای مجازی شاید بیش از اندازه اغراق‌شده و عجولانه واکنش خود را ابراز می‌کنند و این از تبدیل کنش اجتماعی به یک

نیروی سازنده فرهنگی به دور بوده و متقابلاً نیروی مخرب فرهنگی می‌شود که در جهت تخریب تعاملات اجتماعی پیش خواهد رفت. چراکه یک جامعه‌ی سالم وقتی به اهداف خود می‌رسد که امکان برقراری تعاملات سالم را داشته باشد. دوم این که اگر کنش‌های اجتماعی مجازی رسمیت دارد، واکنش‌های خشونت‌آمیز کاربران در شبکه‌های اجتماعی دارای چه ویژگی‌هایی است؟ که با انتخاب روش تحلیل مضمون سعی کردیم مضامین عمده‌ی خشونت‌های اجتماعی ابرازشده در فضای مجازی را در بازه‌ی زمانی یک‌ساله، مورد مطالعه قرار دهیم؛ اما در این مسیر مجبور شدیم رویدادهای سیاسی که منجر به بیان اظهار نظرات سیاسی صرف و یا واکنش‌های خشونت‌آمیز محدودشده به حوزه سیاست را حذف و یا تقلیل دهیم. چراکه با جست‌وجوی چندماهه به این نتیجه رسیدیم خشونت ابرازشده در حوزه‌ی سیاسی، درخواست‌های اجتماعی را تقلیل می‌دهد. اگرچه با تحلیل این مضامین نتیجه‌ی حاصل‌شده این بود که اغلب واکنش‌های خشونت‌آمیز اجتماعی محتوم به قضاوت‌های سیاسی ساختاری است و دانستیم که رسانه‌های اجتماعی را یک نوآوری بدانیم که همانند دیگر نوآوری‌ها چه به‌خودی‌خود و چه برنامه‌ریزی‌شده الزاماً تغییرات اجتماعی با خود به همراه می‌آورد، در نتیجه می‌توانیم تغییرات رسانه‌های اجتماعی را شناخته و به آن پردازیم. یکی از تغییرات عمده ایجادشده توسط این نوآوری، تبدیل شبکه‌های اجتماعی سنتی به شبکه‌های اجتماعی مجازی آنلاین است. رسانه‌های اجتماعی مجازی با خلق شبکه‌های اجتماعی جدید به‌عنوان یک نوآوری ارتباطی یک تغییر مهم به وجود آورده‌اند و آن تخدیر مخاطب به وسیله هجوم اطلاعات و داده‌هایی است که به‌ظاهر در جهت روشنگری عمل می‌کند اما امکان تفکر را از کاربران گرفته و آن‌ها را نسبت به هر نوع ارزشی سست و نسبت به هر نوآینده‌ای مأیوس می‌کند و دریافت این پژوهش از مطالعه‌ی مضامین کنش‌های خشونت‌آمیز کاربران در فضای مجازی دلیل این ادعا است. چراکه درگذشته شبکه اجتماعی مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی از جمله مردم و سازمان‌هایی بود که با برقراری ارتباط معنادار اجتماعی به هم متصل و در به اشتراک گذاشتن ارزش‌ها با یکدیگر تعامل داشتند، اما امروزه این شبکه‌های اجتماعی مجازی

آنلاین هستند که بدون برقراری تعامل معنادار با کاربران شبکه‌ها و یا حتی غیر کاربران در باز تعریف ارزش‌های اجتماعی سهم عمده‌ای را ایفا می‌کنند. تعریف کاربران از هر ارزش اجتماعی مسلط و یا تبلیغ ارزش اجتماعی شخص خود، خشونت زده و به‌دوراز گفتمان‌های انتقادی است. اگر نحوه‌ی ابراز عقیده، نظر و نقد اجتماعی در زیست جهان ارتباطات اجتماعی مجازی تا این حد خشونت زده است، تنها به دلیل وجود رسانه‌های اجتماعی نوین و شبکه‌های اجتماعی محتوا محوری است که امکان داشتن صفحه اختصاصی و تعامل با دیگران را فارغ از ارزش‌های زندگی واقعی فراهم کرده است. کاربران با ارائه نظرات خشونت‌آمیز خود نسبت به هر موضوعی نه‌تنها به روشنگری کمک نمی‌کنند بلکه امکان دستیابی آن‌ها به تولیدات شخصی رسانه‌ای و مصرف گزینشی محصولات رسانه‌ای سبب متکثر شدن یک حقیقت در لباس واقعیت‌های ساخته‌شده‌ی کاربران است. شاید اگر در شبکه‌ی اجتماعی سنتی امکان برگزاری اعتراض و تبدیل شدن آن به انقلاب‌های کوچک و بزرگ را داشتیم، در فضای متکثر شبکه‌ی اجتماعی مجازی همه‌چیز در استحاله‌ای معنایی از بین می‌رود. چراکه اگر آگاهی و دانش سبب بروز خواسته‌های مردمی شود، در فضای مجازی خواسته به‌قدری متکثر، خشونت زده و تعمیم یافته است که دیگر فضای شناخت مسئله از بین خواهد رفت. رسانه‌های اجتماعی نه‌تنها جانشین فضای عمومی شده، بلکه سبب محو شدن صورت مسائل اجتماعی در پسِ پشت ابرازهای خشونت‌آمیز کاربران فضای مجازی گشته است؛ و از طرفی سبب ایجاد مسائل و مشکلات عدیده‌ی دیگری همچون انحراف اجتماعی جدید است.

کنش جمعی در عصر نوین اطلاعاتی، تعامل سهل و ممتنعی است که فرایند ارتباطات جمعی را سهل و درعین حال تبیین چگونگی شکل‌گیری کنش‌های اجتماعی را پیچیده و دشوار کرده است. با استناد به نظریه کنش جمعی خود انگیز کاستلز که بالاتر به آن اشاره شد، می‌توان گفت، اینترنت همچون رسانه‌های سنتی مثل تلویزیون مصرف نمی‌شود بلکه مردم با اینترنت زندگی می‌کنند و با پردازش اطلاعات بر اساس دانش شخصی خود، عرصه‌هایی از خود ابرازی را به وجود می‌آورند که شبکه‌های اجتماعی واقعی را در دنیای

مجازی تشکیل و گسترش می‌دهد. قدرت شبکه‌های اجتماعی مجازی تا آنجاست که حتی رسانه‌های عمومی و جریان اصلی را وادار می‌کند تا از امکانات شبکه‌های تعاملی اینترنتی یا رسانه‌های اجتماعی باهدف به کارگیری پتانسیل تعاملی این شبکه‌ها و از دست ندادن مخاطبان استفاده کنند. کاربران رسانه‌های اجتماعی با دریافت گزینشی اخبار و تحلیل‌های شخصی خود، معانی را در ذهن شبکه‌های اجتماعی مجازی ساخته و بر ذهن عموم مردم اثر می‌گذارند. با تحلیل مضامین به‌دست‌آمده دریافتیم که کاربران نسبت به موضوعات مختلف سیاسی و غیرسیاسی واکنش نشان می‌دهند و در بعضی موارد در تحلیل‌های شخصی خود ابرازهای خشونت‌آمیزی دارند که این خشونت دریافت معانی را در ذهن عموم مردم تغییر می‌دهد. این تغییر گاه تا جایی ادامه پیدا می‌کند که عده‌ی کثیری از کاربران رسانه‌های اجتماعی، شبکه‌ای انسانی را تشکیل داده و به‌اصطلاح با ایجاد یک جنبش مجازی به کنشگری می‌پردازند. البته در این مقاله مجال تحلیل تأثیرپذیری جنبش‌های اجتماعی و سیاسی واقعی از شبکه‌های اجتماعی مجازی نبود اما توانستیم با مطالعه‌ی شیوه فعالیت کاربران در رسانه‌های مجازی مضامین خشونت‌های ابرازشده‌ی آن‌ها را در شبکه‌های اجتماعی مجازی بشناسیم. دریافتیم که کاربران در بازه‌ی زمانی یک‌ساله، نیمه دوم سال ۹۸ و نیمه اول سال ۹۹، خشونت خود را نسبت به پدیده‌های اجتماعی تعمیم داده و ۹ مضمون کلی را مورد مذاقه خویش قرار داده‌اند. کاربران با نشر اعتراض‌های اجتماعی خود به مضامینی که حاوی خشونت نسبت به قانون اساسی یا نظام جمهوری اسلامی ایران، رهبری این نظام، مسئولان و مدیران نظام جمهوری اسلامی، شیوه‌ی اجرای عدالت، فعالیت رسانه‌های عمومی و وابسته به نظام جمهوری اسلامی، دین‌داری، کنش‌های مجازی خود در شبکه‌های اجتماعی مجازی و درنهایت خوانش جایگاه زن در جامعه و مطالبات زنان بود را ابراز کردند. کنش جمعی خود انگیز دیگر منتظر تحلیل‌های قدرتمندان و یا فرا داستان نیست، تنوع بی‌حد تولید مضمون توسط کاربران معنای مختلفی در ذهن عموم می‌سازد که رسانه‌های جریان اصلی یارای مقابله با آن را ندارند بلکه خود مقهور این معنای شده و در میدان عملی که شبکه‌های اجتماعی

مجازی ساخته‌اند بازی می‌کنند. نمونه بارز آن تغییر تصویر جلد کتاب ریاضی است، این اتفاق تا جایی خشونت اجتماعی کاربران را برانگیخت که اولاً معنای ساخته‌شده‌ی وزیر آموزش و پرورش مبنی بر خلوت کردن تصویر روی جلد را به رسمیت نشناخته و با استفاده از روش تعمیم، معنای اجتماعی موردنظر خود که همان بی‌ارزش بودن زن در جامعه ایرانی و اسلامی است را تولید کردند؛ و با توجه به نظریه کاستلز دانستیم که خشونت‌های اجتماعی ابرازشده در شبکه‌های اجتماعی در لایه‌ی اولیه خود به دنبال به چالش کشیدن قدرت مسلط هستند و به‌نوعی شبکه‌های رسانه‌ای با خلق شبکه‌ی اجتماعی مجازی قدرتی را به‌دست آورده‌اند که با اثرگذاری در شکل‌گیری افکار عمومی و یا حتی ساخت افکار عمومی قدرت خود را ساخته و حریف می‌طلبند، ازدیاد صفحات شبکه‌های رسمی صداوسیما در فضای مجازی، مهر تأییدی بر همین ادعا می‌زند. با وارد شدن رسانه جریان اصلی در شبکه‌های اجتماعی، میدان عمل شبکه‌های اجتماعی مجازی به رسمیت شناخته‌شده و خشونت ابرازشده در این شبکه‌ها نمودی از جنگ قدرت میان این دو حوزه است. درنهایت با رصد خشونت‌های ابرازشده به‌عنوان یک نمونه از ویژگی‌های ماهیت کنش‌های اجتماعی مجازی، می‌توان ادعا کرد بازگشت به دوران نظریات کلاسیک ارتباطی که در دوره اوج‌گیری رسانه‌های جدیدی همچون رادیو و تلویزیون نظریه‌پردازی شده‌اند، دور از ذهن نیست. شبکه‌های اجتماعی مجازی نه‌تنها قدرت اثرگذاری بر افکار عمومی را دارند بلکه توانایی ساخت افکار عمومی را پیدا کرده‌اند و اتفاقاً خشونت اجتماعی ابرازشده در فضای مجازی شبیه به نیروی فرهنگی غالبی شده که در خلق نوع واکنش کاربران شبکه‌های اجتماعی به موضوعات مختلف جریان سازی می‌کند. خشونت اجتماعی مجازی نماینده نوعی مد است که با سرایت انتشار آن از فردی به فرد دیگر کنش اجتماعی جدیدی را به وجود آورده است، به‌طوری‌که اگر فردی خشونت خود را ابراز کند، دیگری نیز در کم‌ترین فاصله زمانی از پی او می‌آید و این خشونت برآمده از مشاهده پدیده‌های مختلف زندگی اجتماعی مسری می‌شود و افکار عمومی شکل جدیدی پیدا خواهد کرد.

منابع

- ابوالحسن تنهایی، حسین. (۱۳۹۴). *نظریه‌های جامعه‌شناسی*. مشهد: مرنديز.
- احمدی، حبیب. (۱۳۸۷). *جامعه‌شناسی انحرافات*. تهران: انتشارات سمت.
- بصیریان جهرمی، حسین. (۱۳۹۲). *رسانه‌های اجتماعی: ابعاد و ظرفیت‌ها*. تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.
- حاجی حیدری، حامد. (۱۳۹۴). *نقدی بر کتاب وسایل ارتباطی نوین*. فصلنامه نقد کتاب، ۷۵-۸۸.
- حیدری، علی حیدر، مسعود گلچین، بیژن زارع، مجید روهنده. (۱۳۹۶). *فرا تحلیل عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت بین فردی*. نشریه علمی پژوهشی توسعه اجتماعی، ۵۵-۸۲.
- ساری، نیره. (۱۳۹۷). *دایره تعاریف و مصادیق خشونت*. جوان آنلاین ۳۰ مهر.
- سحاوت، جعفر. (۱۳۷۸). *جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- عابدی جعفری، حسن، محمدسعید تسلیمی، ابوالحسن فقیهی، محمد شیخ‌زاده. (۱۳۹۰). *تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی*. اندیشه مدیریت راهبردی، سال پنجم، شماره دوم ۱۹۸-۱۵۱.
- کاستلز، مانوئل. (۱۳۹۳). *شبکه‌های خشم و امید*. با ترجمه مجتبی قلی‌پور. تهران: مرکز.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی*. حسن چاوشیان. تهران: نشر نی.
- مارگتس، هلن، پیتر جان، اسکات هیل، طاها یاسری. (۱۳۹۹). *آشفستگی سیاسی*. محمد رهبری. تهران: کویر.
- مقیم، مریم، خانیکی، هادی و سلطانی، سید علی اصغر. (۱۳۹۹). *تحلیل گفتمان انتقادی ابعاد سه‌گانه نفرت پراکنی علیه زنان در اینستاگرام*. فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۱۰۹-۶۹.
- منتظر قائم، مهدی. (۱۳۸۴). *اینترنت، سرمایه اجتماعی و گروه‌های خاموش*. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۲۳۳-۲۴۵.
- مهدی زاده، سید محمد. (۱۳۹۳). *نظریه‌های رسانه‌اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی*. تهران: انتشارات همشهری.
- مهدی زاده، محمد و توکل، محمد. (۱۳۹۷). *مطالعات علم و فناوری: مروری بر زمینه‌های جامعه‌شناسی فناوری*. دو فصلنامه برنامه‌بودجه. شماره ۱۰۵: ص ۸۵.

اهداف و انگیزه‌های بازنشر خشونت اجتماعی در فضای مجازی؛ حسینی پاکدهی و بهاریان | ۲۳۷

نایی، هوشنگ، سعید معیدفر، سیدحسین سراج زاده، ایرج فیضی. (۱۳۹۶). تئوری آنومی دورکیم و مرتون، شباهت‌ها، تفاوت‌ها و شیوه اندازه‌گیری. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱-۴۳.

هزاوه‌ای، محمدرضا. (۱۳۸۳). معناشناسی خشونت. مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۳. ویلیامز، کوین. (۱۳۹۰). درک تئوری رسانه‌ها. رحیم قاسمیان. تهران: نشر ساقی.

Parsi, Kayhan. (2016). The Ethics of Moral Outrage. *Bioethics*, 23.
williams, zoe. (2018). *why are we living in an age of anger?* guardian.

استناد به این مقاله: حسینی پاکدهی، علیرضا، بهاریان، محیا. (۱۴۰۱). اهداف و انگیزه‌های بازنشر خشونت اجتماعی در فضای مجازی، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۸(۲۹)، ۱۹۹-۲۳۷.

DOI: 10.22054/NMS.2022.58509.1139

New Media Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License..

